БИБЛИОТЕКА СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

ЕРА 18 МАРТ 1965 шу № 33 (4046).

Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган, Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

«Октябрьнефта» НПУ мехкдаьтта промыслай яхье яьнача коллективаша даьха къахьегама толамаш дика да. Мехкдаьтта даккхара план тІехкхоачаш а еш «Октябрьнефта» НПУ коллективо планал совгІа хьадаьккха мехкдаьтта массехк бІаь тонни эзараш кубически метраш гази я.

Къаьстта дика къахьегаш ба нн. Белим, Юсупов, Добровольский, Чубко, кхыбараш.

Сурта тІа: операторш Белим, Юсупов, Добровольский, замерщица нов. Чубко.

И. Плиева сурт.

КОМСОМОЛЬСКИ ОРГАНИЗАЦЕШТА—
ПАРТИЙНИ КУЛГАЛ

Массайолча хана парте тешаме гІонча йолаш хьайоагІа ленински комсомол. Даьхенна эшшача моттигашка хьалхарча мугІарашка увтташ, «парте аьннадий — кхоачашхургда!» яхача девизах къахьегаш ба вай мехка комсомольцаш. Дукха сийлен гІулакхаш кхоачашдаьд цар дошо кулгаша. ХІанз советски халкъ чуйнна парте керда Программа кхоачашъеш доаллача хана, коммунизм хьалъечун моральни кодекса принципех бахаш а къахьегаш а ба советски кагирхой.

Сийлен гІулакхашца белгалбаьннаб Нохч-ГІалгІайчен комсомольцаш а. Цар чІоагІа къахьег семилетка ханал хьалха кхоачашъяра. Комсомольски организацеша беррига низ тІаберзабаьб хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашде беррига кагирхой оарцагІбахара, хьамсарча парте, болхлой класса, деррига советски халкъа революционнии къахьегамеи традицешца уж хьалкхебара.

ДІадахача ялх шера Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхошта карагІдийннача толамех доккха дакъа дІалоац республика кагирхоша. 26 эзар совгІа кагирхо ва коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсам лоаттабеш, хІаьта 6 эзар совгІа саг из сийлен цІи лелаеш а ва. Дукхача кагирхоша хІанз къахьег 1966 шера чотах. Хьинаре къахьегаш ба комсомольцаш Ерригроссийски ударни гІишло йолча Грозненски химически комбинате, Вознесенск—Грозный газопровод юллача, Карабулакски газобензинови завод, парафин арахецаргдола нефтемаслозавода цеха шоллагІа аргІа, крекинг-завода № 21-1 установкаш хьалъеча, иштта кхы дуккхача а предприятешка.

Доккхий толамаш доах юрташкарча кагирхоша а. Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» совхозера хьажкІаш кхееча звеньевойс Матаев Берса дІадахача шера 200 гектарах хІаране тІара 54,6 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуийцай. ХьажкІаш кхею воккха говзанча ва Наьсарен районерча «Октябра 40 шу» яхача совхозера звеньевой Даурбеков Яхьья. Шаьла районерча «Джалка» совхозерча шекара свекла лелаеча комсомольско-кагирхой звенона керте латт Муслиева Тамара. Цун звенос хІара гектара тІара дІадахача шера 417 центнер шекара свекла чуийцай. Звеноца болх беш бола дукхагІбола мехкарий комсомоле ба.

Сунженски районерча «Победа» яхача колхозерча комсомольско-кагирхой шурий-товарни ферма коллективо социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар районе дІадахача шера.

Комсомольцаша тІагІертта къовсам лоаттабу кердадар хьаллацара, балха юкъера кхоачамбоацараш дІадахара.

Цу тайпара толамаш дахара керттера бахьан да юххьанцарча комсомольски организацеша шоай болх дика вІаштІехьбаккхар. Партийни организацеша кхетамца кулгалдар бахьан долаш царна карагІдоал хьалхашка латта декхараш кхоачашдара кагирхой оарцагІбаха.

Грозненски химически комбината партийни организаце даим терко ю комсомольски организаце болх тоабара. Кхетамца новкъостал ду керттера долчунна низ тІаберзабара, производства кхоачамбоацараш дІадахара. Комбинате цкъа хала хьал эттар синтетически этилови спирт доаккхача шоллагІча аргІан цехаш проектни мощноста тІакхоачаяра. Из бахьан долаш план кхоачашъяцар комбинато. Хьалха хиннача опыто хьахьокхар цехашка бизза болх байтара бІарчча шу эшилга. Бакъда, комсомольцаша из ха лоацъелаьрхІар. Массе цехашка комсомольски собранеш чакхъяьлар. Комсомола комитета тІахьехам барах станокаш тІа болх бе эттар хьалхагІа токараш, слесараш, фрезеровщикаш хинна хІанз аппаратчикаш бола нах. Цеховой комсомольски организацеша кагирхошта тайп-тайпара говзалаш Іомаелга вІаштІехьдаьккхар. 16 эзар сомаьха пайда а луш балха юкъейихьар 80 рационализаторски предложени. Цу дерригнеша дІадахача шера июнь бетта проектни мощностага кхоачайир спирт доаккхача цехий шоллагІа аргІа, хІаьта комбинато план толаме кхоачаш а яь планал совгІа бІаьш тоннаш спирт делар мехка.

Комбинате кагирхой хьалкхебу болхлой класса революционни традицешца. ЧІоагГІа терко ю производства эстетика лакхъяра а.

Кагирхошта кхетам балара гІулакх дика вІаштІехьдаьккхад Наурски района «Советская Россия» яхача комсаш лелаеча совхоза комсомольски организаце. Идеологически болх дика барал совгІа партийни организаце кулгалца хьинаре дакъа лоац цо производствера кхоачамбоацараш дІадахара.

Цу тайппара комсомольски организацей болх тоабара цахаддаш терко еш, царна кхетамца кулгалдеш дуккха партийни организацеш я. Бакъда, цхьайолча моттигашка чІоагІа ледара латт из гІулакх. Юххьанцарча партийни организацеша тесса леладу комсомольски организацешта кулгалделга. Цу хьакъехьа кхоачамбоацараш да Наьсарен, Шаьла, Шелковской, иштта кхыйолча а районий цхьайолча юххьанцарча партийни организацешка. Цхьацанахьа юххьанцарча партийни организацей секретараш вІалла хилац комсомольски организацей собранешка. Из гІулакх вІалла ла мегаргдац. ХІара партийни организаце кулгалхо дагадоагІаш хила веза комсомола низ лерттІа партийни кулгалдарца латтилга. ХІара денна терко е еза комсомольски организацей болх тоабара. Комсомола низ кхетамца тІаберзабе беза керттера декхараш кхоачашдара.

Комсомольски организацешта хІанз хьалхашка латтачарех керттера декхар да семилетка тІеххьарча шера цхьаккха тІехьаюсаш предприяти хургйоацаш болх вІаштІехьбаккхар. Цахаддаш къовсам лоаттабе беза арахецача продукце дикал лакхъяра. Тоабе беза «комсомольски прожекторий» болх. Юртбоахаме къахьегаш бола кагирхой декхарийла ба лаьтта пеладара культура лакхъе, хьайбай боахаме толамаш совдаха, юртбоахама техниках, минеральни удобренеех, хиш дехкача лаьттаех бизза пайда эца. Кагирхой дукхагІа хилийта беза фермашка, бригадашка. Цахаддаш терко е еза керда саг хьалкхевара. Шерра боаржабе беза коммунистически къахьегам.

Семилетка тІеххьарча шера ІалаьмаТе доккхий декхараш латт республика комсомола хьалхашка. Уж толамца кхоачашде торо хургья, нагахьа санна партийни организацеша комсомольски организацешта лерттІа кулгалдойя.

Комсомола партийни кулгалдар—из ІалаьмаТе боккхача лоархІаме болх ба. ХІара денна терко е еза цун.

ГрозНИИ хьинаре къахьегаш ба Шкарупа Лидаи Ильина Валентинеи. Уж болх беш ба парафина лабораторе. Дукха ха йоаццаш института болхлочо Правинькая Татьяна Ивановнас кулгал а деш хьаьй парафинах йола керда продукт. Из еча къастта дика къахьийгар Лидаси Валентинаси.

ХІанз керда балхаш кхоачашдеш ба уж. Масала, Лидас кийчъеш я микрофотографироване образецаш, хІаьта, Валентина микроструктурага а хьежаш сурташ доахаш я.

Сурта тІа: лабораторе болх беш ба Шкарупа Лидаи Ильина Валентинеи.

Е. Недеря сурт.

1965 ШЕРА 14 МАРТА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР РАЙОНИЙ, ГОРОДИЙ, ЮРТИЙ, ПОСЕЛКАЙ КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ СОВЕТАШКА ДАЬЧА ХОРЖАМИЙ ИТОГИЙ ХЬАКЪЕХЬАРА
ХОАМ

Районнии городскойи къахьегамхой депутатий Советий исполнительни комитеташкара Нохч - ГІалгІай АССР районни, городской, юртий, поселкай къахьегамхой депутатий Советашка хоржамаш деш кхадж тассара результатий хьакъехьара данеш кхьачай Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумага.

Депутаташ хержаб 12 района, город Грозне 4 района, 3 города, 160 юрта, 4 поселка къахьегамхой депутатий Советашка.

Хоржамаш долча хана кхадж тоссача дакъа лоацаш хилар: берригача харжархоех районий Советашка 100 процент, городий Советашка 99,99 проц., город Грозне районий Советашка 99,99 проц., юртий Советашка 100 проц., поселкай Советашка 100 проц.

Коммунистийи парте боацарийи халкъа блока кандидаташта тІехьа кхадж тессар: кхадж тоссача дакъа лоацаш хиннача харжархоех районий Советашка 99,51 процент, городий Советашка 99,29 проц., город Грозне районий Советашка 99,26 проц., юртий Советашка 99,64 проц., поселкай Советашка 99,14 процент.

Нийса доацаш лаьрхІа бюллетенаш 457 хилар.

Цу тайппара цхьа кІеззига мара боацараш дІабаьначул тІехьагІа, берригаш хІана бац аьнна болча харжархоша дакъа лаьцар хоржамашка, массава раьза а хинна кхадж тессар коммунистийн парте боацарийи блока кандидаташта тІехьа.

Нохч - ГІалгІай АССР моттигерча Советашка хержа беррига депутаташ 8271 саг ва. Депутатех я 3627 кхалсаг, е 43,8 процент; КПСС членаши членалла кандидаташи болаш 3072 саг, е 37,1 проц.; парте боацараш 5199 саг, е 62,9 проц.; производствера болхлой, колхозхой 5002 саг, е 60,5 проц.; хьалхара хержача депутатех воацаш 4772 саг (57,7 проц.) хержав Советашка.

Юртий Советашка деча хоржамий йиъ хоржама округе кандидаташта тІехьа дукхагІчар кхадж ца а тоссаш, уж депутаталла ца хоржаш бисар. Ачхой - Мартана района Совета хоржамаш деча цхьан хоржама округе депутат хоржаш даь хоржамаш нийса доацаш лаьрхІад.

Цу ерригача округашка «Нохч-ГІалгІай АССР районий, городий, поселкай, аулий, станицай, юртий къахьегамхой депутатий Советашка деча хоржамий хьакъехьарча положенега» хьежжа керда хоржамаш хургда.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиум.

А. А. ГРОМЫКО АНГЛЕ ВАХАР

16 марта Москвера визитаца Англе вахар СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министр А. А. Громыко. Из Лондоне вахар Великобритане кхыча мехкашцарча гІулакхий министра вийха.

(ТАСС).

БОКЪОНЦА КХОАЧАШДЕ КЕПА ЙОАЗОНО ЯХАР

Советски сага беркате новкъост а хинна дІаэттад вай халкъа кепа йоазув. Цо пропаганда ю марксизма-ленинизма идеяшта, ленински парте политикана, дагалатта сийлахь-доккха гІулакх кхоачашдара — коммунистически общество хьалъяра оарцагІдоах къахьегамхой творчески хьинар.

Пресса тоаеш эргаяккхара, кепа йоазох пайда балара, газеташ тІеи журналаш тІеи яздаьрашта нийсса дола гІулакх леладара еш йола йоакхо Коммунистически парте, цун Центральни Комитета хадданза терко еш дола гІулакх а хинна дІаэттад. РКП(б) VIII-ча съездо «Партийнии советскии кепа йоазонах» йолча резолюце тІа оттайир кепа йоазон тІа арадувлараш кхоачашдарах йола принципиальни лоархІаме положени: «Кепа йоазон тІа бувца нах е учрежденеш декхарийла я шоай гІулакхех лаьца дувцача газета тІа лоаццача хана шоаех дувцар харц хилар гІулакхаца дІахьокхаш опровержени язъе е кхоачамбоацараши гІалаташи дІадаьхад аьнна язде».

Кепа йоазон тІа арадаьннар ший ханнахьа а гІулакхаца а теркалдар вайцига партийнии паччахьалкхени вахара норма а хинна дІаэттад. Кепа йоазон дешах боккха пайда боалаш хилар—из я ленински традици, вай прессо беча балха принцип.

КПСС XX-чеи XXII-чеи съездий решенеш тІа белгалдаьккхад коммунизм хьалъеча къахьегамхой творчески инициатива ІалаьмаТе боккха лоархІам болаш хилар, критикеи самокритикеи дІахо а дегІайоалаянза ярг ца хилар. Цунца дувзаденна чІоагГІа отт кепа йоазон тІа арадаьннарех боала пайда лакхбара декхар.

Даьча цу е вокх хоамех лаьца чакхдоахача тайп-тайпарча организационни гІулаккхех лаьтта Іац кепа йоазон тІа арадаьнначох хьадоала беркат. Къаьстта боккха лоархІам болаш я газет е журнал дешаш болча дуккхача наха ший тайп-тайпарча жанрашца публицистика хІара денна ю воздействи санна йола кепа йоазонах доалача берката форма а.

Вай кепа йоазув майрра кердачун, прогрессивни долчун оагІонгахьа хилара, дикагІа йола опыт массанега дІакхоачийташ хилара тешал деш дола дукха масалаш доаладе йиш я. ХІара денна газеташен журналашен дувца кердадар, толашагІдар практикана юкъедоаладарах — из да эггара хьалха вай кепа йоазонах доалаш дола беркат.

Общественноста новкъосталца, болхлойи юртарчеи корреспонденташа, партийно-паччахьалкхен тІахьожама активисташа, газеташи журналаши дешаш бараша хІара денна дакъа а лоацаш газеташа шоай оагІонаш тІа увттаю халкъа боахама йоккхий проблемаш, гуча а доах дІадаха новкъостал а ду боахами культуреи хьалъечара кхоачамбоацараш. Кепа йоазоно хІама тох дог па лазаш а бехктокхам ца хеташ а болча болхлошта, брак ерашта, лодырашта, шоаш мэбарра гучабоах бюрократаши кулга цІена боаца нахи.

Укх тІеххьарча хана партийни органаш, газетийи журналийи редакцеш дукхагІа терко е яьннай кепа тохаш йолча материалий идейно-политически боарам, царех доала беркат лакхдара. Масала, «Радяньске Подилля» яхача хмельницки газето араяьккхар «Жовтень» яхача колхозе хьайбаша Іа доаккхилга вІаштІехьдоаккхаш даьча гІулакха юкъе доккхий кхоачамбоацараш хиларах ира язъяь корреспонденци. Колхоза председатела нов. Барилюка бехках, партийни организаци ца хьажарах доакъар доал доацаш дІаахийтад, дояркашта болх бе хьалаш хиннадац. Корреспонденци йийцар Украина КП Хмельницки обкома бюрос колхоза председатели парте Деражнянски райкома секретари тІа а волаш. Фермашка порядок йоаца гІулакхаш леладаьча наха цІенхаштта бехк баьб. Газето даьча хоамашца дувзаденна чакхдаьхача практически гІулакхаша новкъостал дир колхозера хьал тоаде.

Цо хьахьокх мел йоккха результаташ яла йиш йолаш хІама да лоархІамерча гІулакхах лаьца кепа йоазоно еш йола выступлени, нагахьа санна из ма йоагГІара партийни оагІонгахьара хьаллаьцача. Цхьабакъда, дуккха газеташ гаьна латт хІанз а шоай йолча торонех пайда эцара. Вай балха цу е вокх участкерча кхоачамбоацарех газето бaь хоам тІаппе бдйна дІабоалаш а нийслу. «Строительни газето» цкъа гІоттадь ца Іеш, дуккхаза гІеттадаьд цементни заводашка дом лувцаш йола устройстваш юкъейоалаяра хьакьерча волокитах дола дош, из йоккха проблема къоастаелга бе-башха ца хеташ болча цхьайолча предприятейн совнархозийн кулгалхошта критика яьй. Цхьабакъда, гІулакх шедолчара меттахьа даьннадац. Кепа йоазон тІа арадаьнна из «хІама шоашта ца дайча санна багІа СССР СНХ гІишлош еча материалий отдела, гІишлош еча материалий промышленноста Госкомитета цементни промышленноста Управлене, Главгазоочистка кулгалхой.

Быта служба предприятеша болх во беш хиларах дола письмоши критически корреспонденцеши «Совет Узбекистони», «Правда Востока» яхача республикански «Ташкентская правда» яхача областнойи узбекий газеташа арайоаха хьалхара шу дац. Духхьал шин бетта «Правда Востока» яхача газетага кхаьчар бахача наха бытовой гІулакх во деш хиларах йола 316 жалоба. Быта службана раьза боацаш газет дешараша яздь письмош шийга а долаш, газето араяьккхар Узглавбыта начальника нов. Барабаша доккхалаш дувца интервью. Цу тІа цхьа дош а аьннадацар къахьегамхой жалобаш цу ведомствас теркал еши теркал ца еши хилара хьакъе, цу тІа доашхаш дацар, масала, барзкъаш тоадара деш дола гІулакх республике укх тІеххьарча шин шера 33 процент лох хІана деннад.

Бюрократически лакха уйла йолаш кепа йоазоно деш дола хоамаш теркал ца деш йола меттиг йита тІехйовла декхарийла яц партийни органаш, газетий редакцеш. Шоаш бувцаш кепа йоазон тІа арадаьнначоа бехказа бовла, формально жоп луш бола кулгалхой хІанз а ба вай. Масала «Туркменская искра» яхача газетага кхаьчар кепа йоазон тІа араяьнача критически корреспонденце хьакъе Ташаузски боамби цІенбеча завода директора нов. Лебединске дайта жоп. Цо яздора, боамбе заводах лаьца статья тІа дувцар техкача дизза бакъ а хилар, деррига кхоачамбоацараш дІадахара «дергдолаш хаьдда гІулакхаш белгала а даьхар», яхаш. Бехказа вала яздаь каьхат дар из. ГІулакх мишта дар аьлча, из каьхат директора яздеча хана Ташаузски заготовительни пункташка боамби-бедал йохкалуш латтар.

В. И. Ленина кепа йоазон болхлошка яьхад «дешаех лаьца совлен дар ма дувца». Кепа йоазон тІа арадаьначун лоархІам, цун мах кІезига лохбац цу тІа гІалаташ, нийса йоаца факташ хиларо, сов шердаь дувцаро. КПСС ЦК октябрьскии ноябрьскии Пленумий решенеех къаьстта ла йиш йоацаш да кепа йоазон оагІонаш тІа даьсса дешаш хилар, политически тІаръелга. Бакъда, хІанз а журналисташта юкъе болаш ба доккхийча аладашца даь «кертайоазош», яьсса статьяш, фуннагІа хІамах йола парадни гІар езараш.

Тамаше деций «Рабочий край» яха газет дешараштa областерча дуккхача предприятешка гІулакх мишта латт центральни кепа йоазон тІара мара ца ховш хилар. Масала Самойлова цІерахча Ивановски хлопчатобумажни комбинатера складаш дІа ца додача бІаьш эзараш метраш хулача штапелахи кІадахи хьалйиза я. ХІаьта моттигерча газето комбинат хестаю «кІантий ба самойловцаш» яхаш.

Советски кепа йоазув декхарийла да гІулакхацеи творчески инициативацеи Коммунистически партена новкъостал де цо ший генеральни лини практически чакхйоаккхача. Духхьал цу наькъо дІадех дІахо йодача хана газетийи журналийи юкъара боарам, кепа йоазонах доала беркат лакхделга.

Из декхар кепа йоазон болхлоша кхоачаш а дерга, кхоачаш а ду партийни организацеша хьал а лоацаш. Партийни органаш декхарийла я кепа йоазон тІа арадаьначунца принципиальни гІулакх леладара хьокхам тела, цу гІулакха тІехь формализм лелаерашцара лоаттабу къовсам лакхбе. Критика ІотеІаерашта, волокита лелаерашта, бехказа бала каьхаташ яздераштаг кепа йоазон хоамаш ца лоархІараштa цІенхаштта таІазар де деза.

Газет общественни трибуна я. Цу тІа гІулакхаца, нийса араяьккха хІара выступлени — е дикагІа йолча опытах дола дувцар из дале а, е кхоачамбоацараштa ю критика из яле а—меттахьа тохаш, ше кхача лаьрхІача дІакхоачаш, хьадда йола результаташ йоалаеш хила еза.

(1965 шера 13 марта арадаьннача «Правда» передовая).

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

Туркменски ССР юрта боахам, промышленность, Іилма дегІадоаладеча доккхий хІамаш карагІдувларах СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1965 шера 16 мартерча ший Указаца Социалистически Къахьегама Турпал яха цІи еннай Туркменски ССР юрта боахама, промышленноста, Іилма 12 болхлочоа.

Туркменски ССР халкъа боахам, Іилма, культура дегІайоалаеча толамаш дахарах СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1965 шера 16 мартерча Указаца СССР орденаши медалаши елар Туркменски ССР юрта боахаме, промышленносте, транспорте гІишлош еча, торговле хьалха латтарех, Іилмаи культураи болхлоех волча 1988 сага.

Ленина орден еннай 78 сага, Къахьегама Цlеча Байракха орден—260, «Сийлен знак» яха орден — 450, «Денале къахьегарах» яха медаль—640, «Белгалваьнна къахьегарах» яха медаль — 560 сага.

Указаш кепа тох «СССР Лакхехьарча Совета Ведомосташ» тІа.

Планал совгІа шура

ДІадахача шера хьайбашта лерттІа гІулакх дацар Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхозе. шоаш кхабарга хьежжа пора доахана шура а. Цудухьа совхоза цхьанна а ферма кхоачашъянзар соахка паччахьалкхенга шура йохкара план.

Кхыча тайпара да совхозера гІуланхаш укх шера. Дика кхоабаш а лерттІа гІулакх деш а леладу хьайбаш. Цудухьа дІадахача шерарчул дикка дукхагІа йоаккх шура. 1964 шера хьалхарча шин бетта яьнкхачул 51 тонн тІакхийттай из укх шера. Март бетта 4-ча дийнахьа кхоачашъяьй паччахьалкхенга шура йохкара план, хІаьта хІанзлехьа планал совгІа ехнар 50 тонн гаргга шура я.

ХІара кхоабача Іатта лаьрхІача 480 килограмм шура яьнкхай январи феврали шин бетта совхоза дикагІйолча доярка Даурбенова Шарипата. Цунна тІакхувш йоагІа ше кхоабача доахах хІара Іаттагара 396 килограмм яьнкха Меришкова Мадина а.

Иштта къахьегаш ба совхоза дояркаш.

С. САЛМУРЗАЕВ.

БІАЬСТИ ЯЬННАЙ. КИЙЧЛЕ, МЕХАНИЗАТОР!

ТОЛАМЕ ЧАКХДОАХАРГДА КХАШКАРА БАЛХАШ

Кастта дІадолалургда бІаьстан балхаш. ХІара механизатора дагардар да ши-ше кхашка хьалхагІа араваlар. Цудухьа хул механизатораш дийнахьа сарралца культстанашка укхаза дІаоттаяь латтача тракторашка, сеялкашка, нохарашка кхы цІаьхка а хьожаш, ца ховш диса кхоачамбоацараш лехаш, уж дІадоахаш.

Дика тоаьй механизатораш чуІергбола культстанаш. ГоІтара агитаци кийчъеш, дикагІа дола книжкаш хоржаш ба хІанз кхашка ухаргбола агитатораш. Укх шера шоай боахама экономика белгга лакхъе лаьрхІад «Экажевский» совхоза болхлоша.

Укх деношка болхлой семинар хилар совхозе. Дукха бар дакъа лоацараш: механизатораш, учетчикаш, прицепщикаш, бригадираш, агрономаш, кхыбараш. Къахьегамхошта шоай декхараш дІадовзийташ а баьча балхах царна дІадала доагІар дувцаш а къамьлаш дир совхоза кулгалхоша, специалисташа лекцеш йийшар. Совхоза директора нов. Цечоева йийшар «Ялаташ кхедара технологех» лаьца лекци, партбюро секретара нов. Албогачиева—коартолаш дІаерах а уж кхеярах а дийцар. Механизатораштa а болхлошта а алапи теларах лаьца дийцар керттерча бухгалтера нов. Татриева. Дика пайда баьлар семинарах совхоза болхлошта.

Семилетка укх тІеххьарча шера совхозе хьувкъамаш дика хургдола белгалонаш хІанзехьа а гуш я. Дика хьалтІадоалаш латт оаха гурахьа 2520 гектар хулача лаьтта дІадийна кІаи мукхи. Дукха ха йоаццаш самолетаца азотни удобренеш тайсар оаха цу кхай тІа. ХІанз гербицидаш Іалашъе доладеннад тхо, хІа аьнна оасар хьалтІадоаллашехьа а цунна духьала отта йиш хургйолаш. Химически оасар дар чІоагІа пайдане долга гучадаьннад тхона. Укх шера дикагІа Іунал дергда механизаторашa ка болча ялаташта, хІана аьлча, звеноштa дІадийкъад уж. ХІаьта хІара гектара тІара 18 центнер ка бола ялаташ чуда лаьрхІад боахаме.

Дуккха лаьтта дІалоацаргда хьажкІаша а. 1700 гектара тІа дІае лаьрхІай уж. ДІаде эша фу деррига Іалашдаь а дІадувча боарамга дІакхоачадаь а даьннад. Иштта кийча я кхашка товсара эша минеральни удобренеш а. ХІара гектара тІа 1,5 центнер азотни, 2—3 центнер фосфорни, 1—1,5 центнер калийни удобренеш товсаргья боахаме. ДикагІа болча звеньевойша Итазов Берса, Муцольгов Іаьлабика, Албогачиев АртагІа хІара гектара тІара 60—70 центнер фуалъяьха хьажкІаш чуэца лерхІ.

Коартолаш кхеяра специализаци еш я «Экажевский» совхоз. ДІадахача шеро хьахьекхад из гІулакх майрра дІадоладе мегаргдолга. Укх шера коартолаш дІаювргья 850 гектара тІа, соахкарчул 100 гектар совгІа. Из деррига а лаьтта гуррахье а дика аьхад, ширдаьнна кхо диллад. ХІара гектара тІа 10 тонн а кхоачийташ ехк моттигера удобренеш. ХІаьта цхьайолча моттигашка 15—20 тонн кхо диллад хІара гектара тІа. Минеральни удобренеш а етташ тоадир ширдаьнна кхо.

Механизатораштa ховш да ишта дика хьаьндаьча лаьтто дика хьувкъам лургбола. Цудухьа 120—150 центнер коартолаш чуэца лерхІ цар хІара гектара тІара.

Бакъда, хІанзехьа а оарцагІа вала везаш да цхьа хІама. Коартолаш чуэца комбайн яц совхозе. Ханнахьа Іалашъе еза, уж тоъаш йоаца комбайнаш. Цу даькъе совхоза новкъостал де декхарийла я «Сельхозтехника» объединени.

М. ЭЖИЕВ,
«Экажевский» совхоза плановик.

ИШТТА БОЛХ БУ КХАЛНАЬХА СОВЕТАША

Дубовской станицерча кхалнаьха совете гIулакхаш вIаштIехьа ца доалаш дукха ха яькхар: кхалнаьха совет хIама деш яцар, цун членаша цхьаккха болх бацар. ТIаккха, юххера а, дIаяхача гурахьа укхаза кхалнаьха совета председателалла хержар массанена а дукха езаш йола, моттигерча школа хьехархо Полина Петровна Левченко. Ше болх дIаболабаьча хьалхарча деннoшке а денз инициатива гайтар цо, кхалнаьха совета берригача члений болх тоабе вIаштIехьдаьлар цун.

Керттерчунгара дIаболабир болх — станице бахача кхалнаха юкъе беча кхетама балхагара. Цу тIа а, тайп-тайпарча форме лелабе а баьлар из. Кхалнаха лекцеш ешарцеи беседаш ярцеи кхоачамбий Iацар.

...«Коммунизмага бода никъ» яхача колхозе къахьегача кхалнаха хан нахьа йийцлургьяц дукха ха йоаццаш оттаяь сайре. Из хетаьяр вай мехка халкъий доттагIала. Эггара хьалха дIайолаяьча сайрене дакъа лоацаш бар огородни бригаде къахьегаш бола кхалнах. Дукхача къамех бола кхалнах ба цун членаш. Сайрене баьхкар эрсий, нохчий, гIумкий, аварций, гIалгIай кхалнах. Уж гулбелар хоза кийчъяьча культура ЦIен фойе. ГобаьккхаI — зизаш, локхаш музыка.

Кхалнаьха совета членаша А. Пономаревас, Т. Панковас, Н. Петровас безаме накъа а бахе тIаэц сайрене баьхка кхалнах. Дукха ба уж маIача нахаца цхьана, хоза кийчбенна.

Сайре хьаелл кхалнаьха совета председатела Ц. П. Левченкос. Цо дувц вай мехка халкъий доттагIалах, моттигерча вахарера масалаш кхувл, цо дувц колхозе болх дика бечарех, берашта хьехам телареx, даим библиотекера книжкаш дешарех.

Цу тайпара сайре йир кхалнаьха совето кхаш леладечеи комсаш лелаечеи бригадащкарча кхалнаха а.

Кхы кIезига дац цу кхалнаьха совето даь сакъердамеи пайданеи гIулакхаш. Цар инициативах дIадоладаь да керда бер дарах тела свидетельствaш чIоагIа деадаь юртарча культура ЦIагIа дIателилга. Цу тайпарча гIулакхех крестинаш оал укхаза. ЦIенхаштта ю царна кийчо. Масала, дукха ха йоаццаш къонача пхе мараи пхе сесаган лайра керда даьча шоай берашта культура ЦIагIа общественни кристинаш елга. Вiь мари йиъ сесаги эрсий бар, хIаьта пхелагIа барaш — нохчий МагомадовгIар.

Из ди деадеш культура ЦIагIа баьхкар кхалнаьха совета членаш, юрта Совета членаш, моттигерча колхоза парткомеи правленеи членаш. Берий свидетельстваш даьшка дIалуш вар юрта Совета председатель Д. Д. Шелякин. Гулбеннараша ловцаш доахар даьшта, вай мехка дика гражданаш хургболаш цар шоай берaш хьалкхедар ловш.

Дукха хIама даьд кхалнаьха совета членаша кхы тайпа керда гIулакхаш вахара юкъедоаладара а. Станицерча клубе вIашагIа а ехкаш чакхйоах кагирхой кхийна баьнна ди дездара, 16 шу даьннарашта паспорт далар дездара хетаь сайренаш. Советски Эскаре гIулакх де болха кагийнах накъа боах, саг йоалаяр йигар комсомольски хьисапе дезду.

Кхалнаха чIоагIа сакъердамеи пайданеи дола кхы цхьаькха гIулакх а дир Дубовской кхалнаьха совета членаша. Цар вIаштIехьдаьккхар «правительства член» яхача кинокартинага цхьана хьожилгеи из дувцалгеи. Наха чIоагIа дакъа а лоацаш, сакъердаме чакхдаьлар къамаьлаш.

Червленни станицерча кхалнаьха совета керте латт наькъа участкера къона болхло В. Я. Алешечкина. Цо болх беш даьккхача укх ах шера станицерча кхалнаха юкъе дукха кхетама болх а баьб, сакъердаме мероприятеш чакх а яьхай. Ераш я царех цхьаяраш. Совета культурно-массови сектора членаша кхалнах, къахьегача ветеранаш, безбра хетаьб сайренаш кийчъе лаьрхIар. ЧIоагIа сакъердаме а дика а кийчъяьяр сайре. Хоастабеш бар моттигерча школа къьнара, 34 шера укхаза болх баь хьехархо О. Д. Король, винзаводе болх беш хинна, хIанз пенсионеркаш бола А. Т. Петухова, Д. И. Зимина, А. Н. Свиткина. Цу сайрене хоастабеш хиннача берригача кхалнаха Сийлеи грамоташи маьхера совгIаташи делар, партийни организаце баркал аьлар царна дуккхача шерашка цIена къахьегарах.

Кхалнаьха совето кийч а яь хьалъоттайир фотовитрина: «Червленни станицера дикагIа бола кхалнах-къахьегамхой». Ший да пун дика пенацара кепа йоазув а. Кхалнаьха совета членаша арахец сменни кхо газет: «Работница» — червленски винзаводе, «Советски кхалсаг» — культура ЦIагIеи моттигерча пищекомбинатеи.

Червленски кхалнаьха совета членаша порядок оттайир моттигерча культура ЦIагIа берий кинофильмаш хьувкхача, цу гIулакха активисткайи кхалнаьха совета членийи дежурство оттайир. Дешархой Iан каникулаш йолча хана активисташца, кинофикаце болхлошца цхьана, дешархошта кинофестиваль оттаелга вIаштIехьдаьккхар. Кхы цхьаькха а сакъердамеи пайданеи мероприяти чакхъяьккхар кхалнаьха совета членаша: моттигерча школа хьехархой коллективе баьхкар уж дешархошта цIагIеи къахьегамеи кхетам балара дешаех даьшта-ноанашта педагогически консультацеш вIашагIйохка аьнна предложени а яхьаш. Активисткай предложени тIаийцар, хIаьта уж тайпара консультацеш а вIашагIйохкаш я.

Къахьегача кхалнаха юкъе массе тайпара а чулоацам болаш кхетама болх бу Дубовскойи Червленнии станицай кхалнаьха советаша.

Е. ФАРНИЕВА.
КПСС Шелковской райкома секретарь.

Къахьегама дикача толамашца чакхйоаккхаш латт хьалхара квартал «Грозпромстрой» треста СМУ-4 дуккхача участкай коллекваша. Къаьстта дика къахьегаш я Цадаева ЯрагIе кулгалду № 1 йолча участка коллектив.

Хьалхарча шин бетта гIишлош хьалъяра план 120 процент кхрачашъяьй участка болхлоша. ХIанз цар хьалдеш да 80 квартира хула цIа. Планах из хьалдаь даккха дезаш дар сентябрь бутт бовлехьа, хIаьта коллективо дош деннад август бовлехьа из хьалдаь даккха. Ханал хьалха хьалдеттад цIа Хаджиев Шамсудина кулгалдеча каменщикий бригадо. Иштта дика къахьегаш я н. н. Сурцева, Сумелиде кулгалду штукатурий бригадаш.

Квартала план 125 процент кхоачашъе лерхI гIишлонхоша. Цу даьнъе къаьстта дика къахьегаш ба плотникаш н. н. Моисеев, Тереков, Ломако, Исмаилов, кхыбараш.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) бригадир А. И. Моисеев, плотникаш А. И. Теренов, Н. Л. Ломако, С. И. Исмаилов, Н. Ф. Сорокин.

И. ПЛИЕВА сурт.

Юха а вIашагIкхийтар ши доттагIа

Цкъаза вIалла хьона дагадоацаш вIашагIкхет вахаро къоаставаь лийнна ши новкъост. ЧIоагIа безаме хул цар къамаьл, дукха хул дагадоха а дувца а. Халача, денал эшача хана тоссаденна доттагIал дохац вIаши ца гуш дукха ха яларах.

...1938 шу. Республика ткъо шу дизар деаде кийчлуш я Нохч-ГIалгIайче. Цу ден сийна парте обкомеи республика Министрий Советеи соцамах граждански тIом лаьттача шерашка Г. К. Орджоникидзе лийннача наькъа гIолла поход яр тIадиллар капитан А. А. Дьяконов керте латтача Грозненски гарнизона цхьан отряда. Грознера баьнна лоамашка гIолла Тбилисе баха безаш бар салтий. Отрядаца вахар Сергоца из никъ баь, цун тIема новкъост Орцханов Идига Хизар а. Цу халача наькъах тоссаделар Дьяковнеи Орцхановнеи юкъера доттагIал.

Цу хана денз дукха хувцамаш хиннад лоамашка. Ер сурт Грозне даьккхад. 27 шу даьлча юха а вIашагIкхийттав ши доттагIа — инарал-лейтенант, Советски Союза Турпал А. А. Дьяконови цIеча партизаний отряда командир, граждански тIема турпал Х. Орцханови.

Дукха лийнна, дукха хIама бIаргадайна, хало лайна, валара дуккхаза майра бIарахьийжа ва уж шаккхе а...

Лампаш сийрдаьхай Грозне улицаш. Гостиница номере дагIа тхо. ГIанда тIа юха тIехьашкахьа а ваха шийн вахарах, ше хьабенача наькъах, шийна дайнар дувцаш вагIа инарал.

Кавказ дика йовз сона. — Укхаза итт шера эскаре тIулакх деш хиннав со, хIаьта кхозза Казбека тIа а ваьннав со,— йоах инарала.

Халхин-Голе японски самураеш бохабеча, фински тIем тIа, фашистски Германеца баьча Сийлахь-боккхача тIем тIа а дакъа лоацаш хиннав Анатолий Александрович. Цхьайолча тIема эпизодех дувцар дех оаха инаралага.

— Финлянде тIом хьоабаьча хана добровольций - лыжникий отряда командиралла хьожавир со. Лоамашка лела Iемача сона вIалла а хацар лыжаш хахка. Салташка се Iомавайта вийзар. ЗIамиг-зIамигача отрядашца разведке ухар тхо. Цул тIехьагIа бехктокхаме декхар хьалхашка оттадир лыжникий ротана. Хьаьккха езаш яр Iальмате чIоагIъяь йола Тупури-Сари яха форда крепость. Крепосте яр доташ, артиллерийски доташ, гонахьа бIарг макхоачча улла аре сийрдайоахар прожектораша. Крепость лораеш яр къизача гIулакхаша белгалъяьнна йола «щуцкоровски бригада» — фашистски уйлаш йола кагирхой. КIай халаташ тIадувхаш хинна са лыжникаш, — дувц Анатоле Александровича, — моастагIчоа хо ца болийташ наькъа тIа хиннача кхаьча кхаьчар. ТIехьашкахьара тIа а даьхка маяк хьалаьцар оаха. Укхаза денал долаш летар сержант нов. Васев. Маякера баьнна лаьттан кIала гIолла крепосте кхаччалца бода никъ корабир тхона. Цига да чухьийдар ротацара салтий. Тхо геттара дукха да мотташ цкъарчоа ехача «щуцкоровски бригадана» хьалхашкахьара атака йир лыжникий батальоно. Iуйрийна крепость тха кара яр. Из операци толаме чакхъяккхарах со а волаш батальона цхьайтта сага Советски Союза Турпал яха цIи елар. Фински тIом чакхбоалача хана полка командир вар со.

1940 шера М. Фрунзе цIерахча академе деша вода Анатолий Александрович Дьяконов. Цхьабакъда, дешар юкъагIа дисар—болабелар Сийлахь - боккха Даьхен тIом. Цу ханна Москвана гаьна йоацаш лаьттача курсантски бригада командиралла вохийт из. Цул тIехьагIа — дивизе командир.

СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА КОТАЛОН 20 ШУ ДИЗАРГА

— ЦIаккха йицлургьяц сона, — йоах инарала, — немций Демьянски группировкана го беш дивизе чакхъяьккха операци. Шовзткъа градусага дIакхоачаш шелал латтар, ца соцаш хьекхар дарз, наькъаш геттара а во дар. ХIара километр къиза тIом беш моастагIчунгара хьайоаккхаш Великие Луки яхача города тIакхаьчар дивизи.

1942 шера Волгограде хиннача тIем тIа фельдмаршал Паулюса армена го бе болабаларца цхьана Великие Луки яхача города штурм е йолайир тха дивизе. Цу халача тIемашка денале, къонахчал долаш летар дивизе хIара салте, — йоах Анатоле Александровича.

МоастагIа вохавеш советски лаьтта мукъадоаккхаш инарал-лейтенант керте лаьттача бIухоша даь тIемаш дувца эттача дукха дувца дезаргдар. Кхоачам ба Невель, Городок, Витебск, Полоцк, Духавщина яха а кхы дуккха а городаш, юрташ мукъайоахача цун корпусо дакъа лаьцад аьлча.

Фашистски Германи йохаяьчул тIехьагIа Генеральни штаба тIема академи а яьккха дуккхача бехктокхаме балхашка хиннав йоккха опыт йола командир. 1963 шера отставке а ваха «Знание» яхача общеcтве лекторски болх беш ва Анатолий Александрович Дьяконов...

Шийн новкъоста, везача хьаьшана дувца дукха да вай мехкахочун Орцханов Хизара а. Хизара цIи яьккхача дагадох КъилбаседаI Кавказе граждански тIом лаьтта уж бирса, алан шераш, Ленина бахкийта сий дола большевикаш С. М. Киров, Г. К. Орджоникидзе, деникинцаша йоагаза гIалгIай юрташ Советий Iаьдал бахьанце шоай вахар дIадена майра кIантий.

«—11-ча феврале (из хиннад 1919 шера) бийсан Мужечаро араьлар 40 сагах латта группа. Группаца яр къилбаха берашн. Укхаза яр Сергоца ерриге тIема хало Iайша йола цун сесаг — Зинаида Гавриловна. Группана хьалха болхар Серго гIалгIа Орцханов Хизари—...пролетарски революци хиннaчул тIехьагIа цун эггара чIоагIагIа вола защитник хиннар»...—Иштта яздаьд профессора И. Разгона «Орджоникидзеи Кировеи Къилбаседа Кавказе Советий Iаьдал бахьанце лоаттабаь къавсам» яхача ший книжка тIа.

Бакъда, цул хьалхагIа а революцена эшшача майра лийтав Хизар. 1917 шера ноябрь бетта С. М. Кировеи Ной Буачидзеи заданех Орцханова вIашагIъеллача хьалхарча гIалгIай дошлой партизански отряда хьинаре дакъа лаьцад ГIалгIайче, Нохчашкахьа, Къилбаседа-ХIирийче, Черсий - Балкхарое Советий Iаьдал доаккхаш.

— 1918 шера Владикавказе (хIанз город Орджоникидзе) гIорваьнна большевик Серго хьакхаьчача цун распоряжене яхар со керте лаьтта отряд, — йоах Хизара. Цу хана Къилбаседа-ХIирашкахьарча Архонка яхача станица бIы белла яр кIайча казакийи хIирийи банда. Сои Гегечкории керте латтача отрядаша йохайир из банда. Цу тIем тIа ког баьккхар майрача кIанта — Гегечкоре.

Цу тайпара дувца хIамаш дукха да Орцханов Хизара. Масала, 1918 шера август бетта город Владикавказе кадетски корпус чухиннача цIеношка гулъеннаяр Тирка йисте - дахача халкъий IV-гIа съезд. Беликовеи Соколовеи белогвардейцаша го баьбар съезда делегаташта. Белогвардейцаш боха а баь съезде хинна делегаташ кIалхара баьхар партизанаша.

Серго Орджоникидзе заданех 1920 шера XI Арми Къилбаседа Кавказе кхачалца моастагIчун тыле ГIалгIайчен лоамашка тIемаш деш хиннай Орцханова отряд. Цу шера юхатIехьашкахьа бала болабелар деникинцаш. Уж тIехьашкахьа ца боалийташ ТIема-Грузински никъ хьа а лаьца тIом беш хиннаб партизанаш. Цар цу накъа тIа плен боалабаьрашта юкъе хиннав белогвардейски ши полковник, царех цаI — Владикавказа градоначальник хинна, къиза палач — Дорофеев.

Граждански тIем тIа хьинаре дакъа лацарах, Советий Iаьдал бахьан къонахчал долаш тIемаш дарах ЦIеча Байракха орден, совгIата ший цIи тIа а язъяь «Маузер» яха тепча, шиъ дошо сахьат, дошо тур деннад Орцханов Хизарийна.

Граждански тIом чакхбаьначул тIехьагIа 1941 шера цхьоалагIча декабре кхачалца тайп-тайпарча балхаш тIа хиннав из.

1941 шера КПСС Нохч-ГIалгIай обкомеи Закавказски ТIема округа Главнокомандующе инаралла Тюленевеи заданеех юха а партизански отряд вIашагI а елла 1943 шера иттлагIча февpале кхачалца тIемаш даьд Орцханов Хизара.

ХIанз персональни пенсионер волаш ва отставке ваха Советски эскара капитан Х. Орцханов.

...Цу бус кхы а дукха хIамаш дийцар шин доттагIчо. Инарал-лейтенант А. А. Дьяконов гIадвигавар Нохч-ГIалгIайчене хиннача хувцамаша. — Дукхача юрташка хиннав со, — йоахар цо. — Бакъда, ма тара яц уж хьалха хинначарна. Мел чIоагIа хувцабеннаб нах! Шийн декъахо нах иштта дика дуцаш хоза хетаб вагIар Хизар.

М. ХАМХОЕВ.

«IАЬРЖА ДОШУВ» СОВДОАХАШ

Нохч-ГIалгIайчен экономика дегIайоалаечa боккхача лоархIаме да мехкдаьтта доаха промышленноста дакъа.

Ховш да, Грозненски мехкдаьтта район мехка къьнагIча мехкдаьтта центрех цаI хилар.

30-ча шерашка эггара чIoагIагIа тоаенна хинна Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха промышленность цхьан боараме лаьттар, хIаьта цул тIехьагIа мехкдаьтта даккхара боарам Iалама хьалашца дувзаденна кIезиг-кIезига лохбала болабелар.

Нохч - ГIалгIайчен геологашеи бурув деттарашеи чIоагIа къахьегар бахьан долаш гучаяьхар мезозойски тIоанашкара мехкдаьтта доалла йIаьхий моттигаш, хIаьта мехкдаьтта Грозне перспективах бола кхетам цо овлангара дена хийца а хийцар. ТIерча мелера мехкдаьтта эггара хьалха 1956 шера февраль бетта даьккхар Карабулак - Ачалукски мехкдаьтта тIоанашкара. Цул тIехьагIа тIерча мелерча мехкдаьтта низ болаш кIедж техай Iаьлий-Юрт — Алхазово, МалгIабик — Вознесенски, Хаян-Корт, Эльдарово-Орлиная, Старогрозненски майдашка.

Дукха мехкдаьтта доалла моттигаш караерзаярои пайда эца кийчъярои йиш хилийтар лоацача хана Нохч-ГIалгIайчене мехкдаьттеи гази дикка дукхагIа даккха а мехкдаьтта доахача предприятей дерригa технико-экономически хьокхамаш тоаде а. 1957-1964 шерашка 3,4-зза дукхагIа дахa доладелар мехкдаьтта, хIаьта мехкдаьттаца хьауха попутни газ—9,7-зза.

Мехкдаьтта доахача предприятей коллективаша доккхий толамаш даьхар укх семилетках.

Республика мехкдаьттахоша хIанзле а дикка дукхагIа даьккхад мехкдаьтта 1965 шера планах лаьрхIа хиннaчул.

Цунах белгалдоалаш гIулакх да, мехкдаьтта дукхагIа дахарца цхьана из даккхарга дIабода мах лохлуш а хилар. Семилетка хьайолаелча денз мехкдаьтта хIара тонн яккхарга дIабода мах 2,6-зза лохбаьб.

Мехкдаьтта доаккхилга хIанз промышленносте чIоагIа рентабельни дакъа а хинна дIаэттад. Нагахьа санна 1958 шера «Грознефта» объединене мехкдаьтта даккхара удельни дозал 34 процент хиннaчара 1964 шера 86 процентага кхоачаш дукхагIа хиннад.

Мехкдаьтта доалла керда моттигаш гучаяхарца дувзаденна доккхий хувцамаш хиннад хIара районе доаккха мехкдаьтта лаьрхIача.

Семилетка шерашка дикка тоаденнад керттерча промышленно - производственни фондех пайда эцилга. Керттерча фондий цхьан эзар сома маьха валови продукци арахецилга 1960 шераца нийсдича 70,5 процент дукхагIа хиннад.

Мезозойски мехкдаьтта доалла моттигаш хьаеллар йоккхийча кIоаргалена шка кхачарцеи дукхагIа йола скважинаш яха чоалхане хиларцеи дувзаденна дар. 1958 шера «Грознефта» объединене 6 скважин яьккхар 3000 совгIа метр кIоарга, хIаьта хIанз уж тайпа скважинаш 34 я, цу тIа а царех 23 скважина 3500 совгIа метр кIоарга а я. 1964 шера скважина кIоаргагIа яккхара рекорд оттайир республика бурув деттараша, Галюгаевски № 1 йолча скважине мехка эггара хьалха 5500 метр кIоарга бурув а теха.

Скважина юкъера кIоаргал ерригача объединене гIолла лаьрхIача 1958 шера 1612 метр хиннача 1964 шера 3485 метрага кхоачаш дукхагIа хиннай.

Скважинаш тIа-тIа кIоаргагIа йоахачеи забояшка температура давлени лакха хиларца скважинаш йоахача хана геолого-технически гIулакхаш чоалханегIа хулачеи хьалашка республика бурув деттараша балхаш дIахо тIа-тIа чIоагIа а деш, 1958 шерарчул 16 процент дукхагIа техад бурув 1964 шера, хIаьта тохкама тоха бурув 1,5-зза дукхагIа хиннад.

ДIадаха 1964 шу Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахоша чIоагIа къахьийгаи творчески толамаш даьхаи шу дар.

«Грознефта» объединене Iалашдаьд мехкдаьтта даккхара а бурув тохара а план кхоачашъелга.

Валови продукци яккхара паччахьалкхен план 100,5 процент кхоачашъяьй, хIаьта 1963 шераца нийсбича валови продукце боарам 28,5 процент лакхбелар.

Дикка тоаденнад экономически хьокхамаш а.

1964 шера промышленностера къахьегама овсарле 100,8 процент хилар, хIаьта 1963 шераца нийсйича 27,4 процент лакхъеннай.

1 тонн мехкдаьттеи гази яккхарга дIабода мах мехка юкъерчул лохагIа ба, хIаьта «МалгIабика» НПУ эггара дарегIа долча татарскии башкирскии мехкдаьтта боарамга дIакхоачабаьб из.

Продукци яккхарга дIабода мах лохбарахи товарни продукци планал тIех маьхала яккхарахи промышленностера пайда 50,3 млн. сом хилар.

Доккхий производственнии экономически толамаш даьхад иштта республика бурув деттараша а.

1964 шера кIоарга бурув тохара паччахьалкхен план 102,8 процент кхоачашъяьй, планал совгIа 5,5 эзар метр бурув техад.

1964-шера геологотохкама балхаш дар бахьан долаш мехкдаьтта доалла керда 2 моттиг хьайийлай — Эльдарово—Орлиная.

Уж толамаш даьхар керда техника юкъейоалаяр, скважинаш яхара технологи эргаьккха тоаяр, йоккха эффект луш дола одношарошечни осташ юкъедоаладар, календарни хана балансах пайда дикагIа эцар, кхы тайпа мероприятеш чакхъяхар бахьан долаш.

Производственни хьокхамаш тоадари экономически балха боарам лакхбари бахьан долаш «Грознефта» объединене бурув деттача организацеша дуккхача шерашка духхьашха скважинаш хьалъярга дIабода мах лохбир. Из мах лохбарах баьнна пайда 218 эзар сом хилар.

Семилетка тIеххьарча шера чу беннача республика мехкдаьттахоша доккхий социалистически декхараш тIаийцар, хIаьта царех керттердараш ераш а да: планал совгIа итташ эзараш тоннаш мехкдаьттеи миллионаш кубически метр гази яккха, планал совгIа 2900 метр бурув тоха.

1965 шера дIабахача шин бетто хьахьокх, «Грознефта» объединене предприятей коллективаш шоашта хьалхашка оттадаьча декхарех лоархIаяь хилар.

Шин бетта валови продукци арахецара план 101,1 процент кхоачашъяьй. Декхарий чотах яьккхай итташ эзараш тоннаш мехкдаьттаи миллионаш кубометраш мехкдаьттаца хьаухача газеи.

Промышленносте къахьегама овсарле лакхъяра план 100,4 процент кхоачашъяьй, хIаьта товарни продукцега дIабода мах лохбара чотах 13 эзар сом ахча кходаьд.

Плани социалистически декхараши кхоачашдара кIезиг-дукха тIехьайисай «Грознефта» объединене бурув детта организацеш. Шин бетта тоха дезачул 661 метр е 2,2 процент кIезигагIа тохад бурув. Бурув тохара план кхоачаш ца яр керттерча даькъе «МалгIабикнефта» НПУ № 1 йолча бурув деттача контора, Гудермеса НПУ № 1 йолча бурув деттача контора, Гудермеса НПУ бурув деттача цеха, Старогрозненски бурув деттача контора чотах хиннад.

Укх гарггарча пхе шера доккхий а бехктокхаме а да республика мехкдаьтта доахача промышленноста болхлошта хьалхашка латта декхараш.

Мехкдаьттеи гази яккхара оттабаьча боарамо Iалашде деза Грознерча мехкдаьтта чакхдоахача заводашта из цахадлаш лоаттаделга а республика мехкдаьтта химически дакъа дIахо дегIадоагIилга а.

Бурув тIа-тIа кIоаргагIеи халагIча хьалашкеи детта дезаш дале а, бурув тохара боарам 1965 шерарчул пхелагIа дакъа хилдал лакхбала безаш ба.

1966—1970 шерашка дуккхача капиталовложенеех пайда эца безаш Вознесенскии Хаян-Кортскии газобензинови заводаш хьал а яь болх бе йола ялийта езаш, тохкаш йолча районашка гIирсаш хьалде дезаш, мехкдаьтта промыслови боахамера дуккха лоархIамера объекташ хьалъяь яха езаш я объединени.

Республика мехкдаьттахоша дIахо а толаме къахьегаргда Даьхе ираз долаш хилийтар духьа, сихагIа коммунизма материально-технически база хьаяр духьа.

А. КУЗНЕЦОВ,
«Грознефта» объединене наначальника заместитель.

Э. БАГИЕВА,
«Грознефта» объединене планови отдела начальник.

Сурта тIа: А. А. Дьяконови Х. Орцханови.

И. ПЛИЕВА сурт.

КХОАНА 70 ШУ ДУЗ М. Ф. РЫЛЬСКИЙ ВАЬ

Советски Союза дукхача къамий литературана юкъе хьалхарчарех цхьа моттиг дIалоац цIи хезача украински поэта, общественни деятела, Iилмахочо — филолога, Ленински преме лауреата Рыльский Максим Фадеевича (1895—1964). Йоккха коммунистически идеалаш бакъъеш, социалистически реализма литература тIехдина образецаш хьагойташ я цун произведенеш. СеннагIчох цо яздойя а — Ленинах, Пушкинах, Шевченкох е Маяковскех, Украинах, Белорусех е Кавказах, мугIарерча нахаца вIашагIкхетарах, хьамсарча Iаламах — цун стихаша хьагойт советски халкъа коталонех, коммунистически партех, Советски Даьхенах ше доккхал делга.

Поэта творчества керттера тема а хинна дIаэттад вай мехка халкъий дохаргдоаца доттагIал, социалистически лагера мехкий вежарашха долча барт - цхьоагIон гIулакхаш, машар бахьан къовсам лоаттабеча дунен тIарча къахьегамхой доттагIал. Эрсий, украински, доазол дехьарча писателашта а театральни деятелашта а, меттеи переводийи проблемашта, фольклора, литература къонача кадрашта кхетам балара М. Рыльсие язъяьча литературоведчески статьяшеи публицистикои ювц уж идеяш. Ший статьяш тIа цо дувц Сийлахь-боккхача Октябро культура областе даьчох, халкъа вахаре искусства лоархIамах, вай литература партийностах а интернационализмах а. ЦIи хеза переводчик ва М. Рыльский. Вай ханарча советски поэтий а доазол дехьарча классиний а произведенеш украински культурана дIайовзийтай цо. Поэта, коммуниста М. Рыльсие хьинар дола творчество, философски кIоаргалца эргаш йола украински къаман юмораца, граждански пафосаца таръеш йола цун лирина, трибуна, цIи хеза а еза а я вай мехкарча дукха миллионаш болча читателашта.

Бригада толам

Къаьнача майдан тIа эггара кIоаргагIа бурув тоха дезача № 644 йолча скважина бурув тохаш я коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаю «Старогрознефта» НПУ мастера Свинцов Степана кулгалду бригада. 4500 метр кIоарга хургья керда скважина.

Февраль бетта планах тоха дезаш хинна бурув 300 метр дар, хIаьта техар 347 метр бурув да. ХIанзлехьа скважинана теха бурув 2561 метр я. Хьинаре къахьегарца белгалъяьнна я Иванова Георге кулгалду смена. Цига дика къахьегаш ба бурув деттарий гIончаш Янин Иван, Мамаев Iаьла, Боголепов Алексей. Бетта планах 75 метр бурув тоха дезача, цу смена теха бурув 133 метр я.

Бурув деттараштa доккха новкъостал даьд глинисти маркхалга хьожача лаборантка Еланская Тамарас. Ше бахьан долаш цкъа хьовзам хилийтабац балха тIа.

Бурув деттарий оборудовани даим кийча хулийт царна ремонт еча слесара Евсевнев Михаила. Шийн нормаш тIеххоачашъю цо.

Бурув сихагIа а тохаш дукха реагенташ, электроэнерги кхоярах март бетта 12 дийнахьа бригадо паччахьалкхенна кходаь ахча 13 эзар сом да. Бурув деттара балхаш кхы а сихдеш дIахьош да.

А. ТИЩЕНКО.

ТIАКХУВШ ХУЛЕ КАРАГIДАРГДА

Массехк шу хьалха цхьаккха говзал а йоацаш Грозненски тампонажни конторе грузчикалла балха вера Гисаев Муса. ХIанзалца ше мел хьожаваьча, масала, гIум дIалуча, маркхал кийчбеча, оборудованена лаьрхIа йола фундамент хьаеча дика болх беш хьавоагIа из.

Тха конторе эггара лоархIамегIеи бехктокхамегIеи бола болх ба тампонажни смесь кийчъяр. Цкъа-дале, хала ба из, цул совгIа тампонажни смеса дикалга хьежжа хургья скважинашта хьоахача цемента дикал а.

Из чоалхане говзал толамца караерзайир Мусас. ТIаккха тампонажни смесь кийчъеча установка тIа болх бе хьожаву из. Цига а ший декхараш толамца кхоачашдарах дукха ха ялалехьа белгалваьлар нов. Гисаев. Экзаменаш дика дIа а енна балха 4-гIа разряд елар цунна. Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара къовсам а лоаттабеш хIара смена норма 120—125 процент кхоачашъю цо. Иштта къахьег мугIарерча болхочо!

Э. КОГАН,
Грозненски тампонажни контора скважинашта креплени еча цеха вокхагIвола инженер.

ГIИШЛОНХОШТА НОВКЪОСТАЛ ЭШ

Наьсарен-Вокзалерча пекарне хьаю маькх тоъац района къахьегамхошта. Цудухьа Сунженски районера а кхычахьара а машинашца хьатIакхухь маькх. Доккха зе ду дIа-хьа хехкача транспорто.

1963 шера хлебозавод хьалъе доладелар тхо. Дукха ха ялалехьа урагIа дахар пенаш, IотIабиллар тхов. ХIанз боккха тоам хул тхона цу гиганта бIарахьежача. Района кхыча заводашта юкъе шиъ моттиг дIалоац цо. Из дIайолаелча сагота хила безац райню болхлой: дийнахьи - буси 30 тонн маькх арахепаргья цо.

ХIанз укх деношка тхо хьалъеш да цу завода подсобни корпус. Хьинаре къахьег болхлоша. СихагIа из объект хьалъе гIерт уж. Къаьстта белгалъяьннай Чилиева Тамарас кулгалду каменщикий бригада. Завод хьалъе йолаелча денз болх беш я уж шийтта кхалсаг. Лакха да цар хьокхамаш, шоай дийнахьара норма кхоачаш ца еш чуболхац уж. Цу барт тайнача зIамигача коллектива юкъе дукха ба шоай декхар довзаш, из объект къахьегамхошта эшалга ховш бола каменщикаш. Уж ба Горбакова Маликат, Цолоева Буца, Кораблина Ольга, кхыбараш. Цар шоай новкъосташта хьоккхам тел, хьинар айду.

Укх шера 4-ча квартале завод болх бе йолаялийта аьнна дош деннад оаха. Эша материалаш йолаш я, хIана йIоах ме лу балхаш сихлуш латт.

Бакъда, тхоашкара доагIар оаха дича а кийча хургъяц завод, нагахь санна субподрядчикаш тоха ца лойя. Цар чIоагIа юхабетт тха болх. Цул совгIа доккха зе а ду. Из зе мишта хул дувцаргда аз.

Бокъонашка диллача гIишлонхой пенаш хьалдетта боаллашехьа шоай болх дIаболабе декхарийла ба электрикаш, монтажникаш, кхыбола чура балхаш деш бола специалисташ. Укхаза иштта дац. Бокъонца помещене маркхалца пенаш хьаьха даьлча мара хьабагIац уж. Докъаденна пенаш доха а деш электропроводкеи канализацин ю цар.

ДIадахача шера аьхки кийча яр тха здани уж балхаш де. Дуккхаза дехар дир оаха «Кавэлектрон» «СпецСМУи» кулгалхошка специалисташ бахкийта тхона яхаш. Бакъда, царех саг Грознера хьаванзар. Пенаш ца хьоахаш дагIа йиш йий тха царга хьежаш?

ХIанз дукха ха йоаццаш баьхкар монтажникаши электрикаши. Дег тIара хала а хеташ цар дохадеча пенашта бIархьеж гIишлонхой. Юха а пескаш бе докха деза цар. Шолха къахьегам ба из.

ТIаккха шозлагIа из болх бечарна алапий тела деза, юкъагIа дита деза кхыдола балхаш. ХIаьта планах из гIулакх де тха бокъо яц. Субподрядчикаш шоай ханнахьа хьа ца бахкарах дохадаь пенаш 600 гаргга квадратни метр хул.

Ала деза, субподрядчикаша тхона кIезига новкъостал ду, аьнна. Нагахьа санна цар шоашка доагIар доралаьрхIачул дуккха хьалхагIа йолайолийтаргьяр оаха из мах бола объект.

У. ЕВЛОЕВ,
Наьсаре хлебозавод хьалъеча участка мастер.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ЙОАККХАРГЬЯ

ДIанхача шерашка кхоачашъяцар «Гехинский» яхача совхоза шоллагIча отделене шурий-товарни фермa хьайбаш леладераша шура яккхара а паччахьалкхенга йоххара а планаш. ХIанз дикагIа бу ферма коллективо болх, кхоачашъю план. Масала, укх шера январь бетта яккха езаш хинна шура 170 центнер яр, ферме яьккхар 179 центнер. Паччахьалкхенга йохка езача 119 центнера метел 149 центнер еххай. ХIаьта февраль бетта а иштта тIеххоачашъяьй план. Цу хьокхамаша къаьста хьагойт доахангара шура яккхара гIулакх ферме лакхлуш хьадоагIилга.

Лакха къахьегама хьоккхамаш даьхад доаркаша Ашаханова Сахьата, Масаева Маржана, Атабаева Тумишас, кхычар. Цар шоай 12 Iаттах хIаранегара бетта 150—158 килограмм шура йоаккх, план 125 мара йоацача.

Уж толамаш ши-шегIа хьахинпадац. Дийнахь а бус а шоай низ, хьинар ца кходеш, эшача вIаши гIо деш, барт болаш къахьегаро дахийтад царга уж толамаш. Ферма коллектив даим хьалха латтачарца хила лерхIаш я.

Б. АРЧАКОВ.

ЛЕРТТIА IАНГАРА ДАХА ХЬАЙБАШ

Республика дукхача колхозашкеи совхозашкеи дIадахача шера кхоачаш ца еш йисар паччахьалкхенга дулх, шура, фуаш, тха дохкара планаш. Цу хьалех къаьстта чIоагIа организаторски болх бе безам бар республикерча хьайбаш леладерий. Укх шера январеи февралеи бетташка дика къахьийгар хьайбаш леладераша.

Хьайбаш Iангара доахилга дизза чакхдаьннадац хIанз, цхьабакъда, гаргакхоачаш латт из ха, цудухьа цхьаккха ледарло ца а еш, кхы а дукхагIа низ тIа а бахийта чакхдаккха деза из лоархIамера гIулакх.

Фуд семилетка тIеххьарча шера хьалхарча шин бетта цу даькъе даьр?

ТIехьадусаш хилар дIа а доаккхаш, хьайоаха а паччахьалкхенга йохка а хьайбай продукташ дикка алсамъяха вIаштIехьдаьннад дуккхача колхозийи совхозийи къахьегамхой. Масала, соахкарчул 1948 тонн алсамъяьннай еррига хьайоаккха шура. Шин бетта хIара кхоабача Iатта лоархIаш 222 килограмм шура яьккхай, вешта аьлча, соахкарча шин бетта яьккха хинначул 35 килограмм дукхагIа. Гулду фуаш 42 процент алсам а доахаш, дика толам баьккхаб оалхазараш леладераша а. Хьалхарча кварталера дулх дохкара план ханал хьалха кхоачаш а я, шурен фуаши дохкара планаш кхоачашъяь йистебовла боахк Сунженски районера хьайбаш леладераш.

Къаьстта гIадвугаш да деттача доаханна гIулакх деш болча къахьегамхой толамаш. Республика ерригача районни производственни управленешка алсамъяьннай йоаккхаш йола шура. Цо йиш хулийт паччахьалкхенга шура йохкара план укх шера йизза кхоачашъергхиларах тийша хила.

Наьсарен районе йоаккхача шурийна дуккхача хана денз тIехьаюсаш хиннай «Октября 40 шу» яха совхоз. Совхоза хьайбаш леладераша дош деннад 1965-ча шера шура йохкара план кхоачашъе. Шоай дош гIулакхашца чIоагIдеш ба уж. Iана дика кийчо а яь, шортта а дика а доакъар Iалаш а даь, доаханна деш дола гIулакх тоа а даь 1-ча марта 1489 центнер, е планага диллача 93 процент шура дIаеннай цар паччахьалкхенна. Паччахьалкхенга шура йоххара гIулакх дика лел «Назрановскийи» «Экажевскийи» совхозашка а, хIаьта А. Шаринова цIерахча колхозо хIанзлехьа а кхоачашъяьй паччахьалкхенга шура йоххара хьалхарча квартала план.

Хьайбаш Iангара доахилга во лелац Шаьла, Ачхой-Мартана, Гудермеса, Ножай-Юрта районий дукхагIа долча боахамашка а.

Цхьабакъда, хIаьта а цхьайолча моттигашка дика леладац хьайбаш Iангара дахара гIулакх. ХьалхагIа а санна хьайбаш халача хьала тIа да Урус-Мартана района «Горец» яхачеи Мичурина цIерахчеи совхозашка, Грозненски района «Горячеисточненский» совхозе, Шелковской района «Коминтерни» «Червленскийи» колхозашка, «Ингушский» совхозе, иштта цхьадолча кхыча боахамашка а. Керттера бахьан кхоачамболлаш доакъар ца хилар да. Рациона юкъе эш-эша доакъараш дац.

РеспубликерчатолашагIа болча доаркай Барахоева Лемкай, Амаева Амината, Нагуманова Галинай, телятница Кадырова Яхий, свинарка Алаева ПаьтIамата, иштта кхы дукханей а опыто къаьгта дика хьахьокх продукци алсамъяккхара бизза пайда ца эцаш хIанз а вайцига Iалаьмате дукха резерваш хилар.

Республика жа леладеча дукхагIа долча боахамашка дахка доладеннад жа. Цу лоархIамерча ханага лерттIа кийчо яьча дуккхача бригадашка толаме лел из болх — МалгIабика района «Кавказ» яхача колхоза Бахмадов Мади керте латтача, Грозненски совхоза М. Санарбаев керте латтача бригадашка. Жа дахкара компанега иштта дика кийчо яьяр «Шелковский» племовцесовхозе, Ленина цIерахча колхозе, Наурски района «ЦIе байракх» яхача колхозе.

Цхьабакъда, жа дахкара гIулакха дика кхоачам ца беш Iийнад цхьадола боахамаш. Царех я Шелковской районера «Червленский» колхоз, Менжинске цIерах колхоз, Наурски районера «Терский» яха жа кхоаба совхоз. Инвентарь, кIалхьарцар ду ча кхоачамболаш дацар, сакманцикаш къоастабаьбацар.

Укх шера вай республикерча цхьадолча боахамашка дика камаьхал а йоалаш дIадоладаьд Iан ламалахь тоадалийта хьайбаш интенсивни кхоабилга. Гучадаьннад хьайбаш интенсивни кхоабаш хилча царна тIакхетача дулхага кIезигагIа доакъар додаш хилар. Дуккха пайданагIа да дулха лаьрхIа кагий хьайбаш кхабар. Масала, дийна йоллашехьа эзача 400 килограммал тIех ца йоалаш йолча 2,5 шу даьннача сиргIийна 1 килограмм дулх тIакхетийтарга 10—12 доакъара единица йола, хIаьта иззал тараз а езаш 1,5 шу мара даланза долча хьайбанна 1 килограмм дулх тIакхетийтарга 7,8—8 доакъара единица мара йоацц.

Цу тайппара, дулха тоадолийташ дола хьайбаш интенсивни кхоабаш хилча луш дола доакъар сов а ца доаккхаш 1,5-зза — 2-зза алсамдаккха йиш я дулх.

Iана замалахь хьакхарч интенсивни кхабарах дика беркат даьлар «Шалинскийи» «Дружба» яхачеи совхозашка.

СиргIаш интенсивни кхабара даькъе дика камаьхал яьннай Сунженски районерча колхозий. 8 бутт баьнна 67 сиргIа йорстае чуоттаяьяр XX партсъезда цIерахча колхозе. Цар рацион иштта яр: 16 килограмм «искусственни шура», 5 килограм силос, 1 килограмм концентрационни доакъарий смесь, цар мамолла мелдаь хий. Февраль бетта хIара дийнахьи буси 720 грамм дар юкъера лаьрхIача хIара сиргIанна тIаххеташ дола дулх, хIаьта царех цхьараштa-м кхыметтел килограмм тIаккхийтта а Iацар.

ХIанзе а денз лаьрххIа кийчо е езаш да бIаьстан-ахкан замалахьа хьайбаш даьгIенашка дугилга. Фуд данза даргдоацар? Общественни хьайбашта хадданза доакъар, хий хулийтилга, аьттув болча моттигашка аханара лагераши базаши хьаелга, хьайбашта, къаьстта а деттача доаханна кIал отта Iи хулийтилга, иштта кхылараш хIанзе а денз теркал де а йоахо е а езаш гIулакхаш да.

Республикерча берригача хьайбаш леладерий декхар да хьалха латтарий опыт Iома а еш, из шоай балха юкъе а йоалаеш, дерригa хьайбаш толаме Iангара а даьха, 1965-ча шера тIайица социалистически декхараш сийленца кхоачашде йиш хургйола хьалаш хьаделга.

Г. ПЕТРОСОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства керттера зоотехник.

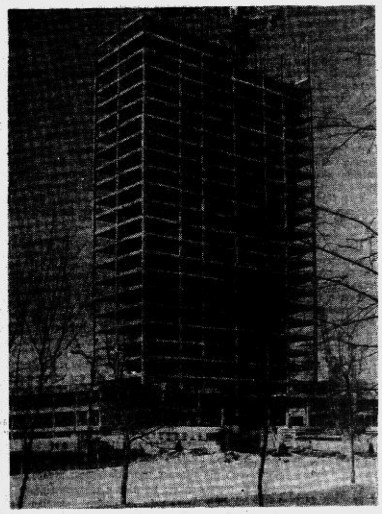

МОСКВА: Ленинградски Волоколамски шоссеш вIашагIкъасттача хьалъеш латта «Гидропроект» яхача Ерригсоюзни проектно - изыскательски Iилма - тохкамеи института лакха здани.
Н. Грановске сурт. ТАСС фотохроника.

ХIАНА ХУЛ ЗЕ?

Боахама шу пайда а хулаш чакхдакхдахац «Джалка» яхача совхозо. Фуд цун керттера бахьан?

Планировани харцахьа я, йолаш йолча торонех бизза пайда эцац. Из дика гуш да цу совхоза 3-ча отделенега хьежача. Шоай торонашка хьежа 1964 шера бIаьстан юхье укхаза 150 гектар шекара свекла дIа а йийна, цу лаьтта из дика хьувкъае лаьрхIар. Цхьабакъда, совхоза дирекце кхы а IотIатехар цунна 50 гектар лаьтта.

Свекла дIаювргйола лаьтта тоаде аьнна дерригa низаш тIадерзадир отделене. Халла вIаштIехьдаьлар цу дерригача лаьтта ханнахьа свекла дIае. Цхьабакъда, вIаштIехьдаланзар тIаьннача свеклана дика гIулакх де. Тоъацар мугIараштa юкъера лаьтта цамцадоаха техника, свекла нийлхье нах. ДикагIа йола ханаш тиллийтар, оасаро къайлаьккхар кхоачаш чIоагIьенна яланза йола свекла. Юххера а цунах хиннар: 32 гектара тIа лаьтта юха аха а аьха хьажкIаш дIае йийзар, хIаьта вокх юхедисача лаьттан хIара гектара тIара 130 центнер мара яккханзар.

ХIаьта а факташа хьахьокх, хьувкъам лакхбара план дикка тIеххоачашъе, цул кIезигагIча лаьттара паччахьалкхен планах лаьрхIа хиннaчул дуккха а дукхагIа свекла гулъе йиш йолаш хилар. Масала, 1963 шера гурахьа, бIаьстан юхье дIаюврглйолча культураштa заданеш къоастаеча хана № 1 йолча отделенена енна план яр 350 гектара тIа шекара свекла дIае аьнна. Отделене управляюще нов. Джанаралиева совхоза кулгалхошкара дехар дир шекара свекла 50 гектар дIае шоашта мукъабалар. Цу тIа я, отделене ерригача коллектива цIерах цо дош делар 350 гектара тIара яккха лаьрхIар миссел продукци йоаккхаргья аьнна. Нов. Джанаралиева дехар дIатIаэца тиганзар.

№ 1 йолча отделене свекла леладераша лакхача агротехнически боараме кийчдир лаьтта, дикагIа йолча ханашка дIадийра фу 318 гектара тIа, вегетационни ха чакхъяллалца дика болх бир кхай тIа. Толамца чакхдаьлар цар хьийга къа. Отделене чуйцар 67379 центнер шекара свекла — яккха лаьрхIа хиннaчул 9779 центнер дукхагIа. ХIара гектара тIара 212 центнер свекла яьккхар укхаза.

Цхьабакъда, 5-ча отделене 150 гектара тIа дIайийна хинна шекара свекла яккханзар хIара гектара тIара 80 центнер мара. Из бахьан долаш 15 эзар сом гаргга зе хилар паччахьалкхенна. Долче, 1-ча отделене коллективо хIара гектара тIара яьккха шекара свекла 5-ча отделене къахьегамхоша яьккхачул 2,8-зза хIана яц аьннеи ерригача совхозе юкъера лаьрхIача яьккхачул 2-зза хIана яц аьннеи дукхагIа я.

Цу тайппара, шекара свеклах пайда балара чIоаггIа Iаьткъар планировани еча хана даь гIалаташ. Из культура кхеяра экономика чIоагIIа йохаьча керттерча бахьанех лархIа йиш йий уж гIалаташ? Цхьанна а тайпара лархIа йиш яц. Цу гIулакха Iаьткъар организаторски балха юкъера кхоачамбоацараш, лаьтта леладара культура лоха хилар, къахьегама кIезига механизаци яь хилар, юртбоахама производства новаторий опытах пайда эца ца хар. Белгагала аьлча, №№ 2, 5 йолча отделенешка шекара свекла во хьувкъара маIан да, пул совгIа, укхаза лаьтта во кийчдар, лерттIа из удобренешца тоа ца дар, фу дIаде деза ха тиллийтар, хIаьта цу доллача хIамаел а керттерлар — оасар дIадаккхара дерригa низаш оарцагIа ца дахар. Механизмашца дергдола гIулакх мара дацар совхоза кулгалхоша свеклана де лаьрхIар. Цхьабакъда, йолаш йолча механизмашца лоархIавергволаш дацар сихха тIадоалаш латтача оасарах. Юххьанца оасар деча хана совхозера беррига болхлой оарцагIбаха безаш хиннабар. Из даьдац.

Свекла кхашкарча халача балхашта еча механизаце хам бац совхозе. Свекла кхееш долча кхыча боахамашка шекара свекла тIайотташ машинаш я. ХIаьта «Джалка» яхача совхозе цу балха юкъеэзараш бIаьщ болхлой ба. Цудухьа тамаш а яц укхаза къахьегамга дIадодар кIезиг ца далар совгIа, шерагара шу массаза доал дукхагIа хулаш хилар. Масала, 1963 шера шекара свекла цхьа центнер яккхарга дахар 37 сага-ди, хIаьта 1964 шера 49 сага-денга кхьчар из.

Хьувкъамаш лоха хилари дIабода къахьегам дукха хилари шекара свекла яккхарга дIабода мах лохбалара Iаткъаш да. 1963 шера шекара свекла цхьа центнер кхеярга 2 соми 29 кепиги дахар совхоза, 1964 шера — 2 соми 81 кепиги.

Совхозе лерттIа къовсам лоаттабац пайда хьалургбоацача гIулакхашка дIабода къахьегами ахчеи кIезигдар духьа, хIаьта из бахьан долаш продукци яккхарга дIабодача маьха структурера алапеи накладной расходийи удельни дозал лакхлу. 1964 шера шекара свекла кхеярга дIадахача 302 сомах хьийгача къига дахар 152 сом, хIаьта 150-сом накладной расходаша дIалаьцар. 1964 шера а иштта 188 соми 149 соми дIалаьцар цу расходаша дерригa дIадахача 337 сомах.

Цу тайппара, эггара пайданагIа йолча шекара свеклах зе мара пайда хилац цхьанна а шера № 2, 4, 5 йолча отделенешка. 1963 шера цу культурах 79 эзар сом пайда баьлар совхоза, хIаьта 1964 шера 20 эзар сом мара хиланзар (№№ 1, 3 йолча отделенеша 20 эзар сом пайда белар, хIаьта №№ 2, 4, 5 йолча отделенеша 25 эзар сом зе дир).

Совхоза дирекце, партийнии профсоюзнии организацеша пайда эцац толамагIа йола опыт юкъейоалаяр санна болча, юртбоахама культурай рентабельность лакхъергйолча кхоачамах. Из гуш да укх масалах. Соахка В. Светличне методах шекара свекла кхее аьнна механизировани цхьа звено вIашагIъеллаяр совхозе. Цунна кулгалде эттар опыт йола механизатор Юнусов Сайд - Ахьмад. Звенога лелае аьнна дIаенна хиннар 40 гектар яр.

Механизатораша чIоаггIа хьинар тIа а дахийта дIадоладир гIулакх. Цхьабакъда, совхоза дирекцегахьареи специалисташкахьареи маьшара новкъостал хиланзар царна. ДикагIчара дацар звенона денна лаьтта, новкъостал данзар къахьегам вIаштIехьбаккхара гIулакха а. Цудухьа кхычарна хьокхам луш хиланзар нов. Юнусова звено. Из ехар. Цу тайппара сий доадир дукхача шерий практико техка йолча, къахьегам кIезигагIа а бохийташ шекара свекла кхееча дикача опыта.

Доккха зе ду совхоза баьца даараша а. ХIаранена дика хов баьца даараш дика хьувкъаш хилар, хIаьта «Джалка» яхача совхозе укх тIеххьарча шин шера хIара гектара тIара эггара дукхагIа даьха баьца дaараш 36 центнер мара дац. Совхоза шин шера 30,2 эзар сом зе хилар. Бахьан дерригa а цаI да: лаьтта леладара культура лоха хилар, къахьегама механизаци эсала яр, совхоза дирекцегахьара тIахьожам кIезига хилар.

Цу лакхе дийцачох гуш да «Джалка» яхача совхоза болх рентабельни ца хилара дукхагIа бехке бараш совхоза кулгалхой шоаш хилар. Нагахьа санна цар боахам уйла а еш лелабойя, кхоачамбоацараш юкъера дIадоахе, производство дарегIа хулийтаргйола дерригa кхоачамаш оарцагIдоахе, цар вIаштIехьа даргда совхоза ерригача отделеней дерригa доакъош пайда луш хилийта.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
Шаьла района юрта боахама производственни управлене керттера агроном.

БАЬЦА ДААРАШ КХЕДЕРАШ БОЛЧА

Дика къахьийгар соахка тха совхоза баьца дaараш кхедераша. Грозне бахача наха бIаьш центнераш помидораш, нарсаш, кабуц, баклажанаш, кхыдола баьца дaараш делар цар. ХIанз уж хьалха хьадоала, дарегIа дола баьца дaараш кхедеш ба, керда декхараш тIа а ийца.

БIаьстан хьалхарча деношкехьа а дIаболабаьб цар хьалха хьадоала баьца дaараш, кхедара бола болх. ЧIоаггIа терко ю дика рассада кхеяра. Са тессача денз боад къовлабаллалца кхехкаш латт парникашкара балхаш.

Парникаш керттерча даькъе 2-ча отделене я. 3000 рама хулача парникашка дIадийнад хьалха хьадоалача баьца дaарий фу. Дика хьатIа а яьнна дегIайоагIаш латт рассада. ХIаьта цхьоалагIча отделене хьалха хьайоалача кабуцеи помидорийи рассадана пикировка яь яьннай.

Баьца дaараш хьалкхедарга дIадодар лохде гIерташ къахьегама дикагIа йола методаш юкъейоалаю болхлоша. Хьалха еррига рассада хьа а яьккхе, листали нийлхали ниис а еш юха дIайогIар. ХIанз из болх кхыча тайпара бу. ЦаI юкъе а буташ рассада шоллагIа бола мугIа хьабоаккх, пул тIехьагIа рассада еррига дIанийсъю. Из бахьан долаш совхозо хIара парниках 150 сом ахча кходу. Парникашка дукхагIча даькъе хьалха хьадоалача баьца дaарий рассада кхею из дIайийна моттиг йIоах а еш. Цунна дувзаденна парникашка рассада хьалкхееча биодоагор кIезигагIа дIагIоргда. ДIадахача шерашка дIадодаш хиннaчул 5 тонн кIезигагIа кхо дIадахад тха укх шера. Цо а баьца дaараш хьалкхедарга дIадодар лохдара новкъостал дергда. Биодоагорца ээар рассада хьалкхеярга 15 сом дода, хIаьта дIайхача хица кхееш хилча 7 сом мара додац.

Совхозе дика йовзаш я опыт йола агроном, баьца дaараш леладер Лидия Сорокина керте латта коммунистически къахьегама бригада. ХIара шера чIоагIа хьувкъаю цун бригада коллективо кабуц, помидораш, кхыдола баьца дaараш. Опыт йола болхлой ба цу бригаде болх бераш, рассада дика хилара къаьстта терко ю цар. Планови заданех гектара тIара 17 тонн яккха мара ца езача 22 тонн яккха декхар тIаийцад цар.

ДIаяхача гурахье а цар дика кийчйир парникаш, хIанз дика хьалкхею кабуца рассада. Дика къахьег звеньевой йолча Тансия Андреевас, баьца дaараш кхедеча ф. Касмынинас, Л. Сливковас, Н. Недельскаяс, кхычар а.

Совхоза шоллагIча отделене парникашка болх беча баьца дaараш леладераша чIоагIа къахьег коммунистически къахьегама коллектива цIи яккха гIерташ. Дика толамаш доах болхлоша Хамзаевас, Солтахановас, йижараша Дурхаевгlар. Царна хьалхле лелаеш я опыт йола звеньевая Далаева. Дийнахьарча балха норма 120—130 процент кхоачашъю цар. ХIаьта теплицашка сийнлуш латт нарсаш. Апрела хьалхарча деношка хьаяргья уж.

Дукха ха яц № 3 йола баьца дaараш кхеду совхоз города Грозне баха нах шера миччa хана а кердача баьца дaарашца бизза Iалашбеш бола боахам а хинна дIаотта.

Йоккха терко ю совхозе кхаш культураш дIае кийчдара. Нарсаш дIаюврглйолча шира даьнна кхо диллад. Гектара тIа лерхIаш 20 тонн кхои 4 тонн суперфосфати йиллар гурахьа зяба лаьрхIа лаьтта оахача хана.

Звеньевойши болхлойи агрокурсашка деша багIа. Цар Iомаду минеральни удобренеш, хий миштa дилла деза, рассада мишта хьалкхее еза. Совхозеи Грозненски опытно - мелиоративни станцеи 150 поливальщик кийчваьв. Хий дехкаш йола сеть цIен а яь кийчъяьй. Из бoлх беш дукха къахьийгар къонача болхлоша Тукаев Алаша, Магомадов Ширване, Мазаев Бекхана, кхычар. Ювшехь а кхай тIа помидораши кабуци юврглйолча лаьтта хий диллад.

Гурахьа дIайийна хиннача 5 гектар хулача кабуца зыргаш техад.

1 Мае керда кабуц хургья. Март бутт шелал йолаш бена боллашехьа совхоза 2-ча отделене болхлоша 20 гектар хохаш дIабийнаб.

И. ХОМЕНКО,
Грозненски района № 3 йолча сомаши баьца дaараши леладеча совхоза гидротехник.

ЦУН СИЙ ДУ

Дика вовзаш ва дикагIвола гIишлонхо Вартанян Арам Николаевич № 12 йолча гIишлой-монтажни управлене коллективана. Къахьегама дика толамаш а доахаш общественни балхаца хьинаре дакъа лацарах коллективерча хIара болхлочо сий ду цун.

ГIишлой - монтажни управлене плотник волаш цо болх бу ер пхелагIа шу да. Ший болх бешшехьа монтажника говзал Iомаьй нов. Вартаняна. ХIанз цу специальностах болх беш ва из. ГIишлой материалашта кхом а беш ший производственни план тIеххоачашъеш хьавоагIа из. ХIара бетта задани 115—120 процент кхоачашъю Арам Николаевича.

Грозненски горсовета депутаташла хержав Арам Николаевич гIишлой-монтажни управлене коллективо. Шийна тIадилла декхар толамца кхоачашдергхиларах тешаш ба цунах новкъостий гIишлонхой.

Нов. Вартанян коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш ва хIанз. Семилетка тIеххьарча шера план ханал хьалха кхоачашъе аьнна керда социалистически декхараш тIаийцад цо. Шеко яц цо ше тIаийца декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

М. ГЕЛИСХАНОВ,
СМУ-12 бетонщик.

ЛОАРХIАМЕ ДЕНОШ

1964 шера къа во хьеганзар «Красноармейский» совхоза къахьегамхоша. Цар кхоачаш а тIеххоачаш а йир ялат, баьца дaараш, шекара свекла кхеяреи паччахьалкхенна дIаяларей план.

Шоаш баьча балха итогаш яьчул тIехьагIа совхоза болхлошеи механизаторашеи лаьрхIар семилетка тIеххьарча шера кхы а дикагIа толамаш даха. Лаьттанцара йоала продукташ яхара кхы а доккхагIа декхараш тIаийцар цар. Масала, ялатий хIара гектара юкъера лаьрхIача 24, 2 центнер яккха лаьрхIад, цу даькъе: кIа — 20 центнер, хьажкIаш — 30 центнер, ялата-бобови культураш — 20 центнер, шекара свекла 190 центнер, баьца дaараш 140 центнер.

Кхы а доккхагIа да цхьаццайолча бригадашеи отделенешеи тIаийца декхараш.

Шоашта доккхий декхараш тIаэцаш болча къахьегамхоша кхетаду из дош цIенхаштта хилар, хIаьта цудухьа соахка гурахье а денз къовсам болабир цар 1965 шерара ялаташ хьувкъадар духьа. Масала, эггара дикагIа йолча агротехнически ханашкеи дикеи дIадийра гуйран ялаташ. Еррига ча 3387 гектара тIа зябь аьхар. Хьалхxe а 1240 гектара тIа аьха хинна зябь Iанна лаьтта IотеIачули йоархI тIаьннaчули тIехьагIа юха а аьхар. ХьажкIаши шекара свеклан дIаюврглйолча лаьтташка 7107 тонн моттигера удобренеш гайсай. Ялатийна лаьрхIа 2100 гектара тIа гурахьа дIадийнача ялаташта минеральни удобренешца подкормка яьй Iанна, хIаьта 1965 шера чуэцаргйолча культураштa тайса удобренеш ерригаш а 6777 центнер я. Лаьттанца тIоадал соцаеш 456 гектара тIа хий диллад Iай.

Хий дуллача къаьстта белгалбаьлар поливальщикаш нн. Усманов Супьян, Абдулвагапов Тута, Сосламбеков Шамсти.

БIаьстан юхье культураш дIае шортта фу Iалашдаьд совхозо. Хьайбаш дикача доакъарашца Iалашдар духьа ялатийнеи силосаи лаьрхIа 520 гектара тIа дIаюврглья ялата-бобови культураш. Хьакхарчашта комбинировани силос лаьттах йоллара дIаюврглья 50 гектар ябакхаши 50 гектар доакъарий бобаши.

Лаьттанца тIоадал соцаяраш бIаьстан юхьера культураш дIаераи эша еррига техника кийча я. Юкъ-юкъерча зяба хIанзле а макхаш доахаш я цхьаццайола бригадаш.

23-гIа март хьатIанхачалехьа дIайийна яха лаьрхIад мошача доакъарийна лаьрхIа еррига культураши ялата-бобови культураши.

Из кхоачашдаьчул тIехьагIа тешшаме ала йиш хургья уж культураш дика хьувкъаргья, аьнна.

А. КУЮМДЖИЕВ,
«Красноармейский» совхоза керттера агроном, республика заслуженни агроном.

Радиоталгlеца хетта турбаш

Турбай хьисапе чура хара йолча чIегIех а кхыча баьцовгIай гIовнех а шоашта эшача гIулакхашта духхьашха пайда эца Iомабеннача гаьнна хьалхарча хана баьхача вай даьех хийцца ала мегаргда Iалаьмате кIоаргача хьаькъалера изобретателаш хиннаб уж аьнна. Вай дахача цIеношка йIовхали хийи хьачутелаш йола городашкара коммуникацеш, теплоэлектроцентралей яьш, цIагIа лелаю дукха чоалхане йоаца холодильникаш, мехкдаьтта а газ а дIаухийта турбаш — массанахьа а сага накъа йоалаш я турбаш. Цу болата артереех далла деза керттера гIулакх уж чIоагIа хулга хиннад массе хана а. Хозахета дац производственникаша хетта йоаца бIарчча турбаш дикагIа лоархIаш хилар. Хайра хIама ца эшаш шозза дарегIа йоллашехьа хийтта турбаш дIа ца эцаш моттигаш каст-каста нийслу. ХIана?

ЗIамигеи юкъереи диаметр йола турбаш хьаярга дода болата лента нонагIча хьале хетт секунда 50—100 лостам хувцаш йолча промышленни частота токаца. Цхьабакъда, сихха хотташ хилча цу тайпара частота стана гIоврага гIолла турбаш дIаахара сухалца нийсъе езаш я. Цудухьа ток дукхагIа - кIезигагIа хулаш хилар бахьан долаш деш дола хоттам массанахьа цхьатарра доацаш а эсалагIа а хул.

Частота лаккхагIа йолча токаца де мегаргдецарий - теш хоттамаш? ТIаккха хоттам «шаьра ца хилар» кIезигагIа холуш хург ма дарий. Iилмахой цу деша уйла еш бола дукха ха я. Советски Союзе цу тайпара балхаш ду цIи хезза йолча Украински Iилмай Академе Евгений Патона цIерахча электросварка институте а, лаккхара частота йолча токий Iилма-тохкама институте а, иштта кхычахьа а. Энерги дIателача «передатчика» лаьрхIа секунда йиъ баь эзарза гаргга хувцалу электромагнитни поле хержар Iилмахоша, лоацца аьлча — радиоталгIи.

Хоттар деш йолча агрегата дIатIатох лаккхара частотни генератор. Минута шовзткъе итт метр а оза стана чу дIачуоз болата оаса. Из оаса формехьа берзабеча валкашка дIакхоач из, эшшача боараме диаметр а йолаш хьоарчабу цар болата оаса. ДIахо кийчо еча новкъа латт индуктор. Цун цIаста спирала чу лелаш ток я, цо хьаю радиоталгIеш. Спираль чугIолла такхе чакхйоалаш хургйола турба, электромагнитни поле цу чу хьалхьоаю лаккхара частота йола ток.

Лаккхара частота йола токаш проводника чура араэккха гIерт, уж «тIатеI» цун тIехенна. ХIаьта нагахьа санна проводник чоалхане форма йолаш яле, уж эггара лоацагIаьрча новкъа дIаух. Укхаза из геттара боккха лоархIам болаш да. Заготовкай кромкашка гIолла стана прижимни валкаша беча балхо уж вIашагIхоттача моттигe тIахьед ток. Энерги дукхагIа тIагуллу, металл хьовзаргдолча тайпара кIаьдагIа хул, хIаьта, эггара тIехьа а, готтача тIехьен зоне лал из. ХургIолча турба йистош чIоагIа вIашкатоIаю валкаша. Уж чIоаггIа вIашагIлат, хIаьта лаьла металл лакха йоаца, цхьатарра нийса валин — грат а хиле арадоагIа. Цу тайпара хоттам вIалла ца хеттар санна чIоагIа хул.

Производствана малагIа пайда лу моллагIча тайпара а ца деш радиочастотни методах хоттамаш даро? Болх шозза сихагIа чакхбоал, кхы сихагIа а бала йиш йолаш а ба. Хетта турбаш хоттанза яраш санна тешаме а я, шозза дарегIа а я. Нагахьа санна хьалхагIа къаьстта ший тайпара лента эшаш хиннадале — холоднокатани е травлени, цIена ца хилча вIалла а йиш яцар — хIанз стано бIеха дале а, окалина биткъига тIоа лоацабенна дале а «кхехкаду» из. Цу дерригне йиш хулийт Iалаьмате дукхача рузкъанна кхомбе.

Керда способ хIанзлехьа а предприятешка кхаьчай. Цу способах болх бергболаш кийчъяьй Первоуральски старотрубни заводе хоттамаш ду станаш 10—60. ХIаьта дIадаьнна шу чакхдоаллаш «радиосваркана» кийч а яь бIарчча цех болх бе дIайолаялийтар Карл Либкнехта цIерахча Днепропетровски заводе.

Валерий БЕГИШЕВ.
(АПН).

ХОХЛОВ НИКОЛАЙ МОСКВЕ ЮХАКХАЬЧАВ

Советски правительства чакхдаьха гIуланхаш а дунен халкъашта юкъерча общественносто протесташ яр а бахьан долаш 16-ча марта Москве юхакхаьчав бокъо йоацаш цхьан беттаи ах беттаи Конго набахта чувелла ваьлла Африка мехкашкара «Известия» яхача газета корреспондент Хохлов Николай.

29 январе конголезски охранко Леопольдвилера лаьцавар советски журналист. Из бехке вора къайлагIа Конго столице хиннав яхаш. Цхьабакъда, из бехк юххье денз чакхбаллалца харц хилар. Н. Хохлова паспорт геттара нийса дар, хIаьта Конго ха яккхара цунна енна хиннача виза ха ялх бетта оттаяь а яр, 1965 шера апрель бетта мара чакхйоалаш а яцар.

Советски правительства хьадийхар Н. Хохлов сов чехка мукъавоалийтилга. Журналистски общественность меттел, дог-уйла цIена долаш мел бола нах а чIоагIа эгIазбахабар конголезски Iаьдалаша хьоаьча цу эхь дайнача провокацештеи бIехача гIуланхий актанеи. СССР журналистий Союза заявлене тIа йоахар, белгтала аьлча, бокъо йоацаш Н. Хохлов лацар дунен халкъашта юкъера нормаш вогIча тайпара телхаяр, кепа йоазони информацеи паргIато йохаяр санна, ший паргIато бахьан долаш къовсам лоаттабеш долча конголезски халкъа гIулакхашта зуламерча наьхъаца империалистически низаш юкъегIертарах дола бакъдар общественни уйлах лочкъаде гIертар санна лоархI Советски Союза общественносто.

Шереметьевски аэродроме Н. Хохлов безаме тIаийцар «Известия», «Правда» яхача газетий редколлегей членашеи болхлошеи, журналиста гаргарча нахеи хьаьшашеи, ТАСС, АПН, радио, телевидене викалаша, кхыча мехкий корреспонденташа.

(ТАСС).

БОЛХ БЕШ Я КРУЖОКАШ

Ведана района Сержень-Юртарча юкъерча школе укх тIеххьарча шерашка чIоагIа эргадьннад кхетами хьехами балара гIулакх. Школе болх беш тайп-тайпара 11 кружок я. Царна керте латт хьехархой - предметникаш. Хьаьцаргья вай химеи биологеи урокаш. Хьехархочо нов. Л. П. Терешкос лаьрххIа леладу бераштa атеистически кхетам балар. Цун урокаш дукха еза бераштa. Химически соединеней сакъердаме дуккха опыташ ю цар урокашка. Литературах, гойтара агитацех, лабораторешка еча опытех пайда эц хьехархочо. Цудухьа цхьаккха а бер дац цу предметах тIехьадусаш.

Къаьстта дика болх бу кружковцашца хьехархоша - математикаша Р. Улубаева. Ф. Базоркина, «Къонача химиклий» кружока кулгалхочо нов. Ш. Техаева, иштта кхычар а. Цудухьа дика чакхъяьлар районе хинна математикаи химеи олимпиада.

Сатийна Iеш бац хоровой, драматически, халхара кружокашка дакъа лоацараш а. Каст - каста шоай концерташ увттаду цар дайноаной собранешка, сайренашка.

Школе ший аргI - аргIагIа арадувл «ЗIы»; «Юв» яха сатирически, «Пионерский» газеташ. Цар а доккха новкъостал ду берашка дикагIа дешийтара.

А. БАЗОРКИН,
Сержень-Юртарча юкъерча школа завуч.

Дика совгIат кхаьчад укх деношка берашка. 90 сага лаьрхIа берий беш - ясли хьайийлай Грознерча Катаяма цIерахча поселке. Берригача кхоачамца Iалашъяьй из. Йиъ группана лаьрхIа спальнеш я.

— Тха беша - яслерча кухне дукха къахьега дезаргдац кулгашца. Механизмаша юларгья пхьегIаш, цIенъергья коартолаш, — иштта кхы а, — яхаш дувц комбината заведующе Нина Ивановна Дьяченкос.

Хоза да комбината коа а — хьалъэхка доахк бурчолгаш, ахкан замалахьа бераш ловзаргдолаш беседкаш яьй.

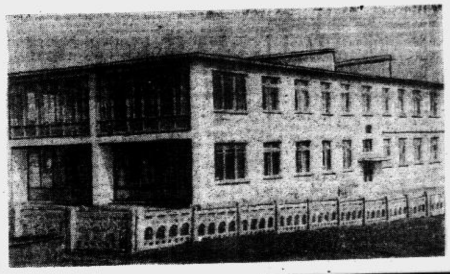

Сурта тIа: кердача беша-ясле здани.

И. Плиева сурт.

Доазол дехьара

ХЬАЛХАРА ТУР

ПАРИЖ, 16 март. **ТАСС-а корреспонденташа Ю. Пономаревеи А. Званцовеи** хоам бу:

Чакхъяьннай Франце муниципальни советашка, Iаьдала моттигерча органашка, деча хоржамий хьалхара тур. Берригача мехка даьча муниципальни хоржамий тIеххьара результаташ гучаяргья цхьа кIира даьннача гIолла, 21 марта, кIирандийнахьа, тоссаргболча кхажа шоллагIа тур чакхъяьннaчул тIехьагIа.

Цхьабакъда, Франце дукххача коммунашка шоллагIа тур хургьяц: кандидатий списокашта тIехьа дукха а дукхагIа болча харжархоша кхадж тессача моттигашка хоржамаш чакхдаьннад.

Хоржамий хьалхара тур хиннaчул тIехьагIа ерригача коммунистически парте мехкара ший позицеш чIоагIъю, аьлар ФКП генеральни секретара Вальдек Роше. ДукхагIа бараш коммунисташ а болаш йола хьалхагIа хержа хинна муниципальни советаш, аьлар Роше, хьалхарча туре кхадж тессача цIаькха юха а хержай. Хьалхарчул а дукхагIа кхадж тессар коммунисташта тIехьа.

Демократически низаш бIарччача цхьан фронтаца аьттехьарчеи реакционнии партей кандидаташтa духьал даьннача моттигашка цар тешшаме котало яьккхар, белгтала аьлча, Бонди, Шуази-ле-Руа (департамент Сена), Ньевр, Кальвадос яхача а дуккхача кхыча а департаментий цхьайолча коммунашка.

Цунца цхьана, масала, аьрдехьарча низий дикка дукхагIа голосаш йолча Марселе хиннача хоржамаша хIанз укх сахьата цхьанна а спискана котало еннаяц хоржамашка коммунистически партеца блокировка е ца тугаш Марсела мэра социалиста Гастон Деффера барт эгIабар бахьан долаш. ХьатIадоагIача кIирандийнахьа хоржамий шоллагIа тур хургья Марселе.

ФРАНЦУЗСКИ КОМПАРТЕ ЗАЯВЛЕНИ

ПАРИЖ, 16 март. (ТАСС). Французски коммунистически парте кулгалхоша кепа теха араьккхай муниципальни хоржамий хьалхара тур йолча хана Компарте берригача мехка ший позицеш чIоагIъяь хилар белгалдоаккхаш йола заявлени. Коммунисташ дукхагIа а болаш хинна муниципальни советаш, йоах заявлене тIа, голосаш хьалхагIа хоржамаш даьча ханарчул а дукхагIа йолаш юхахержар.

Цхьанна Iаьдала режимо общественни уйланна чIоагIа низ бешшехьа а, ЮНР яха цун парти массехказза ийшар, масала, Ле-Мин, Ницца, Лион, Тулуза яхараш санна йолча йоккхийча городашка. Тарлуча моттиге кIалйита еза ЮНР а реакци а.

Цу гIулакха ФКП-ас тIадожаду 30.000 сагал дукхагIа нах бахача городашка, баллатировка цIаькха хургIолча моттигашка, шаккхе тайпа спискаш дукхагIа голосаш кхаьчача демократически спискашта пайдана хилийтар духьа цхьана Iойоахилга. 30.000 сагал кIезигагIа нах бахача городашка Компарте харжархой тIахьех, вIаши аьттув а боаккхаш спискаш Iоярахал совгIа, демократий союзаши блокаши вIашагIйохкара...

Демократически низий союзо, йоах заявлене тIа, новкъостал дергда ЮНР-е кандидаташи кхыбола реакционераши эшабара, аьттув боаккхаргба демократе перспективай.

8 ЭЗАР ПОДПИСЬ

НЬЮ-ЙОРК, 16 март. (ТАСС). Тахан Мельбурнерча (Австрали) ФРГ консулга Курт Хенселга петици дIаеннай 8 эзар саго кIалгIолла кулгаш а яздаь. Петице ФРГ Iаьдалашкара [illegible] нацистски тIема зуламхой сугага гIолла бехктокхаме озара гIулакха ха гаьна ялара принцип юкъе ца йоаккхилга, яхаш хоам бу Ассошиэйтед пресса агентства корреспондента.

НАСЕР ЮХА А ПРЕЗИДЕНТАЛЛА ХЕРЖАВ

КАИР, 16 март. (ТАСС). ЦIаькха ялх шера ОАР-а президент хоржаш деча хоржамашта селхан дерригача халкъа референдум чакхъяккхар бахьан долаш цу посте вахийта оттаьвьча алхха цаI мара воацача кандидата Гамаль Абдель Насера тIехьа 99,99 процент кхадж тессар харжархоша. Цу тайппара, Насер юха а президенталла хержав. Цу деша ОАР-а чухьарча гIулакхий министерства яьча заявлене тIа йоах, хоржамашка дакъа лаьцад 6.950.652 саго. Духьала кхадж тессараш вац верригаш а 65 саг мара.

Дукха ха йоацаш Конго Республика столице Браззавиле гучаьхар Бангерча (Центрально-Африкански Республика) французски посольства адресах йохьийташ хинна герз чу а долаш йола яьшкаш. «Конголезски революце оаз» яхача радиос хьахьийначох, из герз дойташ хиннад Браззавиль столица а йолаш йолча Конго Республикера Лиссубай правительство дIаяккха гIертача заговорщикашта лаьрхIа.

СУРТА ТIА: Браззавиле хьалийца автоматаш чуйола яьшкаш.

ТАСС фотохроника.

ЖЕНЬШЕНА ВОША

Пхи эзар шу да женьшень яха дарбан овла чIоагIа наха лоархIа а из бахьан долаш кхыметтел къиза тIемаш хула а. Паччахьалкхенашта керте латтараша шоай лоалахошта телаш хиннаб из овла цунах йоккха сийле а лоархIаш. Измиссел еза лоархIаш а ше бахьан долаш селла дукха цIий Iодахийта а цхьаь-цаI молха йовзаш яц медицина исторена...

«Сайрийнара Новосибирск» яхача газето хоам беш махиллара, токсикологически лабораторе начальника И. Брехмана гучадаьннад тайге ког мел лайзача метте нийслуш йолча кIарцхалаш доахкача кIотаргий — элеутерококка овла женьшенах доаллаш дола дарба доаллаш хилар. Тайге дукха я элеутерококка. ХIанз укх сахьате цу овлан запасаш 100 эзар тоннага кхоачаргйолаш, селла дукха я.

Иштта дIайолаеннай моллагIа йолча таежни кIотарга вахара керда оагIув. Аудиторен, лабораторен, больницен наIараш шерра хьаеллаенна цунна хьалхашка. Атеросклероз хиннача хана цунах фу дарба доал тохкаш ба Ленинграде. Москве — диабет яхача лазара цунах фу дарба доал хьожаш. Винице — анашта. Биологически чIоагIача хIамай института болхлоша техкад юрта боахаме цунах фу пайда боал.

— Элеутерококко новкъостал ду нокхара мозий сихха дебадара, — яхаш дувц И. Брехмана. — Нагахьа санна котамашта из тувсаш хилча цар фуаш дукхагIа ду. Инкубаторе яьха котама кIоригаш бIаргашта гуш тоалу. Саьрчашта малагIа «дарба» доал а хьежад цу тха «молхаех» 11 процент дулх тIанхет саьрчий панташта.

(АПН).

Ший декхар дизза кхоачашду

Дукха ха я тха ферме Скутарев Василий осеменаторалла болх беш вола.

Планах дIадахача шера хьалкхеде дезаш 660 Iасилг дар ферме. Доаханна искусственни осеменени яра болх Скутарева дика дIаоттабарах 790 Iаса хьалкхедир ферме.

Бокхха теркам тIабохийт ферме Iаьсий дика леладара. Тхона гучадаьннад искусственни шура царна чIоагIа пайдане хилар. Цхьа Iаса деннадац ферме, унахцIена да уж, цIаккха а оаха доахана шура ца лушшехьа а.

Цул совгIа, цу гIулакхо доккха новкъостал ду шура яккхара декхараш кхочашдара. ДIадахача шера 62 тонн цIена шура кхое вIаштIехьдьлар тха искусственни шура кийчъярах. Искусственни шура кийчъе дагадехар вар нов. Скутарев. Дика къахьегаш а кердадар балха юкъехувлаш а хиларах цун сий ду колхозхоша.

Къаьстта хьинаре къахьег осеменатора укх шера. Хов цунна цхьа етт Iаьхар бисача колхоза дукха зе хулилга.

З. ХАШИЕВА,
Сунженски района Кирова цIерахча колхоза доярка.

«СЕДКЪА ТIАРА САГ» РЕЦЕНЗИ

ТIема шерашкара фашизма милитаристски политика а тIом сецачул тIехьа хIанзарча Малхбузехьарча Германе лелаю гуманистически йоаца тенденцеш а чIоаггIа харцахьа лоархIача прогрессивни позицеш тIара яхьаь я немций драматурга Карл Виттлингера «Седкъа тIара саг» яха пьеса. Керттера турпал Ганс Кифер тIемахо вац. Политикаца дукха хьашт а доацаш, ахархо ва из. Цунна хьаштдар алхха цаI да: хьаьнала къа а хьегаш сатийнна вахилга. Селла мара сутара воаца из а ваха ца а вуташ гIолваьккхар шоашта яккха хIама хуле цхьанна бIехача хIамах а къахкаш боацача, хьаьрбаьннача, аьннар оттача воча наха.

...Берий дараш санна цIена бIаргаш а долаш эгIабаь нах чубеххача цIеной корех йоаххача решеткашка гIолла вайна гучавоал из, цу решеткашта тарра мугIараш уха пижама а ювхаш. Сагото, цецвалар, гIайгIа я цун бIаргашка. Къаьггаи дицлургдоацаши дега тIа дувшаш долча сурташца вайна бIаргадойт сага новкъа воаваш хиннача цу зIамигача сага еррига сагото, тIаккха вай кхетаду доллача хIамах сакхеташ а вахар дезаш а волча сагах дийна дакъа сево дахь.

Немций драматурга трагикомеди образашца хьаделлилга нийса дир Лермонтова цIерахча театро. Пьеса тIа бувцаш болча наьха оамалаш маярра йовзийтара дика камьахал яьлар режиссера В. Гутникова а художника Л. Коваленко а. Ганс Кифера гонахьарча наьха оамалий психологически кIоаргаленаш хьахьокхилга доацаш, вахарцарча къовсаме хьахинна кийча портреташ хьахьокхилга дар драматурго а театро а хьалхашка оттадаь декхар. Цу даьнкъе бокхха творчески толам баьккхар пьеса тIара шийга кхаьча ялх роль ловзаеш волча актера Е. Красницке. Вайна духьала воагIа Е. Красницкий магистратура секретарь Крумбауэр.

Шийна йоаккхача хIаманна сутара, яькха, нахаца къиза саг ва из. Цунна пайдана дац хIанз Ганс гIаьхьа а волаш шийна хьалхашка латтар. Цар юртара тIем тIа боабаьча наха оттадаьча памятника тIа дIаязваь ма варий из вийнав аьнна. Шаьрдаь тIехьашкаьа юхахьекха Iо ца легаш диса керта Iаьржа чеш, хьадж а йоахаш цхьа хIама лаха гIерташ санна йола йIаьха мераж, йиткъига гIар, цун гIийла, докъаденна, букардаха дегI — доллача хIамо а чIоагIа дегаза воаккхаш ва из. БIарга-саьнашта кIалгIолла чакхдала санна Гансана тIахьеж Iаьржа меткIигаш санна дола цун зIамига бIарган. ЩIаьхха юхьа тIа велакъажар отт, цо кулг дIакховдаду Гансага — бакъда из духхьала маькарлонна деш мара дац.

Аьттув баьлар! Ше малав тешал деш дола документаш шийга ца хилар ийккхар Гангаса. ХIанз Крумбауэрга йиш я цхьан хана Ганса хинна лаьтта дIа а лаьца, сатийнна цунна доал де, гучайоал, цицкхолга ярап санна йола цун зIамига церган.

Ганс гучавалар шийна кхераме доацилгах бокъонца тийша а тийша, къамьл дIачакхдоаккхилга Гансагеи хьалхагIа цун сесаг хиннача Кетхенагеи а дита сатийнна ший кIаьдача кресла чу тхьагIара вода Крумбауэр. Ший яхар доходаь тIом хьоабаьрашта чIоаггIа сордам а баьккха, из дош футтар деш Кетхена «хайль!» аьлча, цIаьхха тоссавенна хьалъура а ийккха, чIоаггIа цIогIа а техе из фашистски моаршала дош юхаоал Крумбауэра. Из цу хана тара ва Гитлера призрака, цу тайпара призракаш хIанз а йолаш хилар дагадохийташ да из.

Иштта дика ловзаю Е. Красницс кабатчика Сальваторе роль а. Кадай, велавенна, хьаьша гIулакх де тIера ва аьнна хетийта ховш хилар — из мара кхы хIама юхедисадац къеча итальянски грузчика воIах — Сальваторех. Из дар ше леладеча баьдеча гIулакхашта накъадарг ма дий сона, аьнна, Сальваторе юхедитар. Суда чинахошца а кхыметтел полицеца а гIулакх тоссаденнача хана из кIалхара воаккар цу оамалаша. Цкъаза халхара а товжаш, цкъаза дега тIа хьарамле йоацача хьисапе яппар а еш иштта вахаш ва моржа дараш санна Iочуолладенна ши мекх а долаш вола даьржIа дегI дола Сальваторе. Цо кхыметтел мах боацаш супа оаркхилг лу Гансана а. Мах боацаш лолий-теш?

Ший маькара расчет къайлаяхар духьа хIиллана деш да юкъ-юкъе бегаш а беш цо деш дола шаьра къамаьл. Ший бIехача гIулакхашта Ганс юкъеоза гIорт Сальваторе. Вокхо из гIулакх тIа ца ийцача, ше цунна доккха дика деча хьисапе, ший цIерах синьора Умберто йолча вохийт цо Ганс. Цун антракционе — мотогонкашка дукха нах боабу. Контракт язъе кийча бола нах эшаш я из. Вийта аьнна Умберто йолча ше Ганс дIавахийтачул тIехьагIа а вIалла сагота а воацаш дог цхьалхача сага кеп лелаеш ва Сальваторе.

Режиссера а художника а геттара дика дагалаьцача тайпара, киназа пений баьдерча фоне гIийлла боагаш ши-кIерам а болаш хьагучавоал Е. Красницкий — мозгIар Шон. Дицдала хала долаш хоза оттаьй из сцена. Цхьабакъда, кIоаргагIа, ирагIа хьахьекхадалара аьнна хеталу далла гIулакх деш волча къоаночо моттийта лелаеча хIиллана тIехьашкара цун бIеха дог.

Иштта йиилургйоацача тайпара дика хьахьокх актера Е. Красницке страховы контора директора Трессера, мотогонщика Бэна образаш а.

Цхьабакъа, цу образашта вIалла гара воацаш, къаьстта ший тайпара хьалхашка отт вайна лор-психиатор Штоль. Боарраме безаме а, доаггIача метте дог цIена велакъажаш а, хьаьнала ший болх беш а, эшшача метте хоза, цхьаккха хьарамле дег тIа йоацаш безбе ховш а волча цу эздийча саго атта шийна мутIахьа берзабу пациенташ.

Кхы дукхагIа а кхы кIезигагIа а йоацаш, ворхI роль ловзайир цу пьесе актриса Н. Надеждинас. МалагIча кхалнаьха ролаш я цо ловзераш? Уж тайн-тайпара нах ба. Царех я духь-духьа тийша балхаш а леладеш цу наькъаца йIаьхий хинна миллионерша Клара Цист. Билеташ а ийца цун заведене чубахача нахага каст-каста торо хул нах боа а беш хулача катастрофех шоашта чам эца. Царех ба харцон вахаро ший Iазап тIаоттадаь деналах бохабаь кхалнах а. Ираз а доацаш, кхы дикагIа догдоахилга а йоацаш сабIарзе яхаш йола хьалха Ганса сесаг хинна Кетхен, фуннагIа шийна тIакхаьчача с сагота а йоацаш, дунен тIа латтача гIулакхашца цхьаккха гунахьа а доацаш йола бийсанарча кабачке халха ювла Паулина, кагий хIамаш йохкача тика да хиларах хьогаш а, из цхьаккха лоархIаме доаца обывательски иразилг шийга кхоачарг хилча, мелла бIеха дар аьнна ца дуташ, фуннагIа а де кийча йолаш а йола мотогонщика Мод — иштта я актриса ловзаю керттера ролаш.

Режиссереи художникеи дика дагалаьцача мизансценай рамкашка я актриса, цхьабакъда, цхьан образагара кхыча образага йоалача хана бокъонца эшшача тайпара кIоарга дац чухьара цун хувцаялар.

Актера Е. Хавричева ловзаю Ганс Кифера роль шолха я. ЦаI—эгIабаь нах чубоахкача больницера пациент. Вож—Ганс Кифера дагаухача хIамашца хьагойташ вола бе болхи нийсхои лехаш лела ахархо-зIамига саг.

Пьеса чакхйоаллача къаьстта чIоагIа къаьга хьахьокх трагикомически элементаш. Ше-шийна теха вала гIортар вIаштIехьа ца доалаш юкъагIа а диса, эгIабаь нах чубеххача цIагIа чукхосс Ганс Кифер. Лора Штола, официальни дикахетар хиларах вела а къежа, «паргIатонна» йола бокъо шийга дIакховдайнча, цу «паргIатонах» мукъавалар духьа эгIора кеп оттаю Ганса. Бий когара бартала а этте, дас коа тIара экххадаьча жIале санна, бIаргашка йоккха сагото а этте; гIийлла жIалех Iеха волалу из.

Иштта сага бокъонаш цIенъяь цо дIакховсаро геттара дика тешал ду: хIанз Малхбузен Германе латтача хьалех моллагIа волча, сутара воацача, дог цIенеи талхазеи волча сагага торо яц шийна доаггIар дIа а кхоачаш ваха.

Немций драматурга из денал дола, прогрессивни уйла кхы ирагIа хьокха йиш йоацаш ира хьахьокх спектакла боарам боацаш гIайгIанерча финале. Из спектакль шеко йоацаш творчески толам ба режиссера В. Гутниковеи художника Л. Коваленкои. Цар геттара нийса кхета а йир, хьа а хьекхар доазол арахьарча драматурге прогрессивни произведени.

Г. ШЕДРОДАРОВА,
театровед.

ДЕ ДЕЗАРАШ БЕЛГАЛДАЬД

Сатийна яц МалгIабикерча культпросветучрежденешка. ХьатIакхаьчай бIаьсти. Юртбоахама къахьегамхошта хиларал совгIа бехктокхаме я из ха культпросветучрежденей болхлошта а.

Къаьстта дика къахьийгар культура болхлоша хоржамаш хилалехьа а хоржамаш хиннача а деношка. Цхьайтта сагах латташ я Долакоарча культура Щен агитбригада. Керда репертуар оттаьй цо. Цхьаккха а шера ца яьча бесса кийчо йир укхазарча библиотека болхлоша (заведующи нов. Дзандукаева). Укх шера библиотека, культура ЦIа кийчдарал совгIа новкъостал дир Инаркъерча клуба гойтара агитаци кийчъеш.

Дика вIаштIехьдаьккхад Вознесенскерча библиотеке лекционни пропаганда елга. Цига болх беш я МалгIабикерча № 1 йолча юкъерча школа хьехархо нов. В. Г. Кухарев керте латта лекционни группа.

Масса а хана дукха нах гуллу Вознесенскерча библиотеке. ПаргIатта салаIа йиш я укхаза.

Цхьабакъда, кхыча тайпара да Лакхерча Ачалкхерча клуба сурт. Укх чу шийла, бIеха я.

Культпросветучрежденей де дезарех дийцар укх деношка МалгIабике хиннача семинаре. Цига хоадамболлаш дола декхараш тIанийцар культпросветучрежденей болхлоша. Долакоарча, Вознесенскерча клубай болхлоша лаьрхIар Лакхерча Ачалкхерча клубана а иштта кхычарна а новкъостал де.

К. ЗЫСКУНОВА,
МалгIабика культура отдела заведующи.

СПОРТ ДЕГIАЙОАЛАЯРА — ТЕРКО

Укх деношка дукха нах гулбеннабар Ачхой-Мартана культура ЦIагIа. Укхаза хилар «Урожай» яхача ший лоIамерча спортивни общества учредительни конференци. «Лермонтовский», «Новосельский». «Самашкинский» совхозий спортивни организацешкара делегаташ бар конференце. Уж ба лораш, хьехархой, паччахьалкхен учрежденей болхлой, кхыбараш.

«Спорти физически культуреи дегIаярах дола спортивни организацей декхараш» аьнна яр «Урожай» общества президиума члена нов. М. Денисовас яь доклад.

Конференце къамаьл даьча «Новосельский» совхоза бригадира М. Масаева, Ачхой-Мартана юкъерча школа хьехархочо М. Божаева, культура Щен художественни самодеятельноста кулгалхочо С. Албакова, дуккха кхычар а дийцар спортивно - массови болх мела лелабелга, цар критика йир совхозий комсомольски, профсоюзни организацешта.

Цул тIехьагIа районни спортивни Совета пленуми президиуми хержар конференце.

А. ВОЛОВЩИКОВ,
хьехархо.

«ГИПРОГРОЗНЕФТА» СПОРТСМЕНАШТА — ДОШО МЕДАЛЬ

ЧIоагIа дукха еза «Гипрогрознефта» института болхлошта спорт. Республике шахматех, волейболах, футболах ловзача хьалхара моттиг йоаккхача дакъа лоацаш хул уж. Цу барт тайнача коллективо масса а хана хIана яхац аьнна хьалхара моттигаш йоах.

Укх деношка института спортсмений группа Донбассе а яха юха цIакхаьчай. Цига цар дакъа лаьцад лыжни спорте.

Дукха ха йоацаш «Гипрогрознефта» института спортсменашта «Труд» общества Ерригроссийски Центральни Совета спорте хьинаре дакъа лацарах йоккха дошо медаль еннай.

В. ПОСТНОВ.

МАШАРА САЛТЕ

Михаил Егоровца цхьана Коталон Байракх рейхстага тIа егIа Сийлахь-боккхача Даьхен тIема турпал Кантария Мелитон бIаргавайра сона керда школа еча.

Очамчире дукха гIишлош я хьалъеш. Тхьамка кердача завода корпусаш урагIъяхай, дукха ха йоацаш городе болх бе йолаеннай чайна шоллагIа фабрика. Уж шаккхе а предприяти хьалъяьй гIишлонхой коллективо, цун хьалха латта член ва плотник Мелитон Кантария.

Кхыметтел субтропически малх хьежача Абхазе а массаза хилап Iаьржа форд безаме. Iай йоккхий штормаш хул цу тIа. Тешамерча сооруженешца шоай город лораю ачамчирцаша. ТIаетталу форда талгIеш юхасепаю пенаш хьалдеча къахьийгад Кантарияс а.

Эскаре демобилизаци хиннaчул тIехьагIа Кантария Мелитон Очамчирски района Агубедия яхача юрта цIавера, боахам лакхбеча ший мехкахошта новкъостал дир. Цул тIехьагIа Ткварчеле кIор боаккхаш хилар, хIаьта тIеххьарча бархI шера Очамчире гIишлош еча ва из.

Кантарияй дукха дезал ба. Къонгаш. Шотеи Резои, шоай даь новкъа бахаб: цаI шахташ хьалъеча балха ва, вож—эскаре. Шаккхе а шоай даь къахьегамеи тIемеи сий ца доаде гIерт уж. ХIаьта дезала юкъе эггара зIамагIа йола пхийтта шу даьнна Циала школе деша ягIа.

Мелитон безаме а нахаца тарлуш а саг ва. Очамчире дукха ба цун тешаме доттагIий. Цун гIулакхий сий ерригача республике даьржад. Очамчирски районерча къахьегамхоша пхезлагIа хержав Кантария Грузински ССР Лакхехьарча Совета депутаталла.

Ха дукха дIаяхарах ца дохаш чIоагIа да Мелитона тIема ханарча доттагIашцара бувзамаш. Изи Михаил Егорови каст-каста вIаши дIа-юха болхаш ба. ХIаьта Коталон цIей долча деношка Москве Щеча майдане вIашагIкхета гIерт уж. ХIара иштта шоаш вIашагIа массаза кхет Советски Эскара музее а бахе, цига уллача шоашта дика йовзача, тIема алано йоагаьча байраккхага хьож уж.

ТIом хиннaчул тIехьагIа Мелитон Кантария шозза вахав Германски Демократически Республике. Берлина гIишлонхой болча хиннав из, бIаргаяйнай шерагара шу массаза доал укхаза хьахула керда кварталаш.

— Вай цхьана хьаду керда вахар, — йоах Мелитон Кантария. — ГIишлонхой — уж машара салтий ба, вай доттагIал бIаьшарашка дахаргда.

Лев ГОЛЬДИНОВ.
(АПН).

ЛадувгIа, хьажа

Радио: 6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 7.10—«Грозненский рабочийи» «Комсомольское племяи» газетий обзор. 8.15—«Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.25—Кабалевский Дмитре музыка. 8.42 —«Къона тIехье» яха передача (эрсий меттала). 16.05—Ашараш. 16.15—«Социалистически революце марксистско-ленински теории хIанзара замеи» яха беседа (гIалгIай меттала). 16.30—Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — Литературни передача (гIалгIай меттала). 17.02 — «Дунен тIа эгтара сийрдагIа йола демократи» яха беседа (гIалгIай меттала). 17.17 — Ашараш. 17.30 — Миллионнаш барий университет. Москвера трансляци. 17.45 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.23 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.35 — Нохч - ГIалгIай къаьнара ашараш.

Телевидени: 18.25 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала). 18.35 — БIаьстенна накъа долхаш. Репортаж (нохчий меттала). 18.45 — «Хьо, са Россия» яха документальни фильм. 19.05 — Шун хаттарашта жоп лу оаха. 19.20 — Школанна новкъостала. «Сага кхел» яха фильм. 19.40 — «Бух боацаш» яха документальный фильм. 20.00 — Бийса сатийна хийла шун, бераш! 20.10 — «Вахар гIа» яха Iилма - популярни фильм. 20.50 — Телевизионни кердадараш. 21.05 — «Малахов Курган» яха художественни фильм.

Город Грозне, Первомайски улицагIа 10. 15-ча квартире вахача гр-нина **Абаев** Сосланбек Николаевича суде деннад город Грозне, Первомайски улицагIа 10, 15-ча квартире яха ший сесаг **Абаева** Лидия Никифоровна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Кирова цIерахча поселке, Ленински улицагIа № 6 йолча цIагIа 11-ча квартире яхача гр-кас **Татаринцева** Мария Константиновнас суде деннад город Свердловске 44. Бунарски улицагIа 16/41 вахача ший маьрагара **Татаринцев** Алексей Яковлевичагара ше хьаьларах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Заводской района халкъа суде.

Город Грозне, Катаяма цIерахча поселке, Кольцова улицагIа № 18/14 вахача гражданина **Кайдаш** Василий Ивановича суде деннад город Грозне, Старый поселке, корпус 6, кв. 16 яха ший сесаг **Кайдаш** Людмила Авенировна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Старопромысловски района халкъа суде.

Редактора зам. А. А. МЯКИЕВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Щеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2.45.48; партийни вахареи, промышленнии, юртбоахамеи, письмойи отделий — 2-25.72; корректорске — 2-09-20.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.
«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.
Типография из-ва «Грозненский рабочий» Проспект Революции 7/84.
СФ02227. Заказ № 1598.